

"PROLETAREC"
JE DELAVSKI
LIST ZA
misleče čitatelje.

PROLETAREC

OFFICIAL ORGAN JUGOSLAV FEDERATION. S. P.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

DRUGI
NAJSTAREJŠI
jugoslovanski
socialistični list.

NO.— ST. 1202.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3d, 1879.

CHICAGO, ILL., 25. SEPTEMBRA (SEPTEMBER 25,) 1930.

Published weekly at

3830 W. 26th St.

LETO—VOL. XXV.

SOCIALISTIČNA STRANKA V VOLILNI KAMPANJI

DOBRI IZGLEDI ZA ZMAGE V NEW YORKU IN TUDI V WISCONSINU

Upton Sinclair v Californiji, James H. Maurer v Penni, Metcalfe v Wisconsinu, Louis Waldman v New Yorku, so socialistični kandidati za governerje

Ena najživahnejših volilnih kampanj v zgodovini socialistične stranke je sedaj v teku v New Yorku, kjer ima kandidate v vse urade.

Stirje socialistični kandidati za kongresnike, nameč Norman Thomas, bivši socialistični sodnik Jacob Panken, Heywood Broun in B. C. Vladeck, so podpirani in agitaciji tudi od mnogih liberalcev. Poseben odbor progresivcev se je zavzel za kandidaturo Normana Thomasa, ker žele, da bo izvoljen. Zavedajo se, da bo dobila Washingtonska zbornica z njim poslanca, ki je mislec in poznavalec ekonomskih ter političnih problemov kot malokdo, razen tega je debator, člankar in vse to kot socialist. Ako bi mogla socialistična stranka zmagati vsaj v petih kongresnih okrajih širom unije, in če bi načeloval klub socialističnih kongresnikov Norman Thomas, bi ameriški svekmalu videl, kakor prazen je bil po Bergerjevi smrti kongres, zato, ker je brez socialistične reprezentacije.

Socialističnih shodov v New Yorku se udeležuje ne le parsto, nego tisoče ljudi. Vladeckov distrikt ima 120,000 volilcev in Thomasom 90,000. Dobiti večino v tako velikih okrajih, pomeni težko delo, in socialisti so se ga lotili z vso mogočo vztrajnostjo. Louis Waldman je socialistični kandidat za governerja države New York. Kampanjski shodi se vrše ne le v mestu New York, nego v vseh mestih države. Tudi mnoge unije so indorsirale socialistični tiket, med njimi United Hebrew Trades, ki ima dve sto tisoč članov.

V Pensylvaniji vodi živahnio kampanjo socialistični kandidat za governerja James H. Maurer. Enako aktivni so drugi socialistični kandidati v Penni, npr. dr. Wm. Van Essen, ki kandidira za zveznega senatorja. Na agitacijski turi v Penni je Frank Crosswaith, eden najboljših socialističnih oratorjev, ki dobiva na shode tolkino udeležbo kot jih naša stranka že dolgo ni videla. Nastopil je tudi med premočarji v zapadni Pensylvaniji.

Socialistična stranka ima letos kandidate v več državah in okrajih kot kdaj-poprej v prejšnjih desetih letih. In tudi njena kampanja je živahnejša, kar navdaja socialiste z vero, da se našemu gibanju obetajo že v bližnji bodočnosti boljši dnevi.

Import Fordovih traktorjev iz Irske v U.S.

V prvih sedmih mesecih leta 1930 je poslala Fordova tovarna v Dublinu na Irskem 6,500 traktorjev v Zed. države. Poljedelske stroje se v to deželo uvaža carine prosti, kar Fordu povečava dobitek.

NESREČA, KI JE ZAHTE VALA PET ŽIVLJENJ

To kar vidite na tej sliki, ni običajna železniška nesreča. V pristanu lokomotiv v Philadelphia je ena eksplodirala. Pet delavcev je bilo ubitih, in enajst opasno poškodovanih. Slika prikazuje lokomotivo, kakor je izgledala po eksploziji.

Protesti ameriških Jugoslovanov protizatiranju Slovencev v Italiji

Shod v Chicagu imel šovinističen značaj. Cainkar je bil edini, ki je govoril stvarno. — Organizacije pri aranžirni niso odločevale. — Priprave za nadaljnje shode

Fašizem v Italiji se ponaša s svojo brezobzirnostjo. Nenamernim je brutalen. V ugodnem momentu je strl delavske organizacije; ni se pomisljalo umoriti niti svetovno znanega socialističnega voditelja Matteotija. Razdejal je delavske domove, prepovedal socialistični tisk, razpustil socialistično stranko — in pri tem se je posluževal vseh močnih sredstev. Fašizem v Italiji je barbarizem pod novo označbo.

Litol se je raznarodovanja Slovencev v Nemčev. Postopa okrutno, nemeneč se za takozvanu ljudska prava, za pravice narodnostnih manjšin itd., kajti fašizem v Italiji v svoji nadutosti trdi, da ne pozna ničesar, kar bi mu smelo ali mogočno ovirati pot. V zatiranju Slovencev ni imel dosti odpora — organiziranega prav malo. Ko so bile vse organizacije zatre, so mogli posamezni protestirati le še z nasilnimi cini, ki pa so redki. Marsikak poziv naprtijo Slovencem, dasi je bil storilec lahko Italijan.

Atentat, ki se je dogodil na neki fašistični list v Trstu, je dal oblastim pretezo, da so še hujše nastopile proti Slovencem. Dognale so — najsiro že z resničnimi ali neresničnimi dokazi, da so dotični atentat in umor povzročili slovenski zarotniki. Aretirali so mnogo osumljencev in jih blizu sto gnali pred sodiščem. Stiri mladenci so odsodili na smrt in jih po fašistični "metodi" ustrelili v hrbot. O procesu je časopisje mnogo pisalo. Po usmrtnosti so se dogodile demonstracije v Ljubljani in v Pragi. V Beogradu časopisje nekaj časa sploh poročali ni smelo o tem činu fašistične justice, da ni nikče motil dvornih slavnostnosti dan, katerim je prisotoval tudi italijanski poslanik v Beogradu.

Poročevalce je naštrel v dvorani 780 ljudi. Največ je bilo Hrvatov, posebno iz Dalmacije, in Srbov, morda kakih 300 Slovencev in precej Čehov. Profesor F. R. Preveden je govoril nekaj malega hrvatsko, potem pa čital sede dolg angleški govor. Govoril je tudi profesor Poljak. Kot pri prvem govorniku, je tudi pri njima vladala v dvorani nestrpnos, kajti avdijenca hoča pri takih prilikah govornike, ki znajo sovražnika v daljni deželi raztrgati z gromovitim, ostrimi besedami. Izmed žensk je govorila Mrs. Kušar.

Poročevalce je naštrel v dvorani 780 ljudi. Največ je bilo Hrvatov, posebno iz Dalmacije, in Srbov, morda kakih 300 Slovencev in precej Čehov. Profesor F. R. Preveden je govoril nekaj malega hrvatsko, potem pa čital sede dolg angleški govor. Govoril je tudi profesor Poljak. Kot pri prvem govorniku, je tudi pri njima vladala v dvorani nestrpnos, kajti avdijenca hoča pri takih prilikah govornike, ki znajo sovražnika v daljni deželi raztrgati z gromovitim, ostrimi besedami. Izmed žensk je govorila Mrs. Kušar.

(Nadaljevanje na 7. strani.)

LA FOLLETTAVA ZMAGA V WISCONSINU

Wisconsinski govor je bil v torek 16. sept. pri primarnih volitvah v prizadevanjih, da dobi republikansko nominacijo poražen, kajti volilci so jo naklonili 33-letnemu Philipu LaFollettetu. Njegova večina nad Kohlerjem znaša več kot sto tisoč glasov.

LaFollettovo krilo republikanske stranke je prodrio tudi z drugimi kandidati proti Kohlerjevi struci. LaFollettovci so agitirali proti Kohlerju z devizo, da je on Hooverjev republikanec in služabnik privatnih interesov. Dolžili so ga sodogovornosti sedanje krize. Odgovarjal je, da je kriza splošna, in da bi bila večja, ako se ne bi Hoover toliko pričadeval, da jo ublaži. Hvalil je tudi svojo administracijo, češ, da je pokazala sposobnost, kakršne LaFollettovci sploh ne posedujejo. Kohlerjevi agitatorji so volilce svarili, naj države nikar ne izroči politikom ene familije. Philipov brat "Bob" je zvezni senator, in če postane Phillip govor, in če dobe razni sorodniki državne pozicije ter politične urade, bo to res ena najjačejih familij v ameriški politiki.

LaFollettovci imajo v svoji platformi mnogo socialističnih točk, branijo pa se delovativ v socialistični stranki, dasi ne spadajo v republikansko, ako hočejo biti zvesti svojem programu.

270 mest, ki imajo od 25,000 do 100,000 prebivalcev

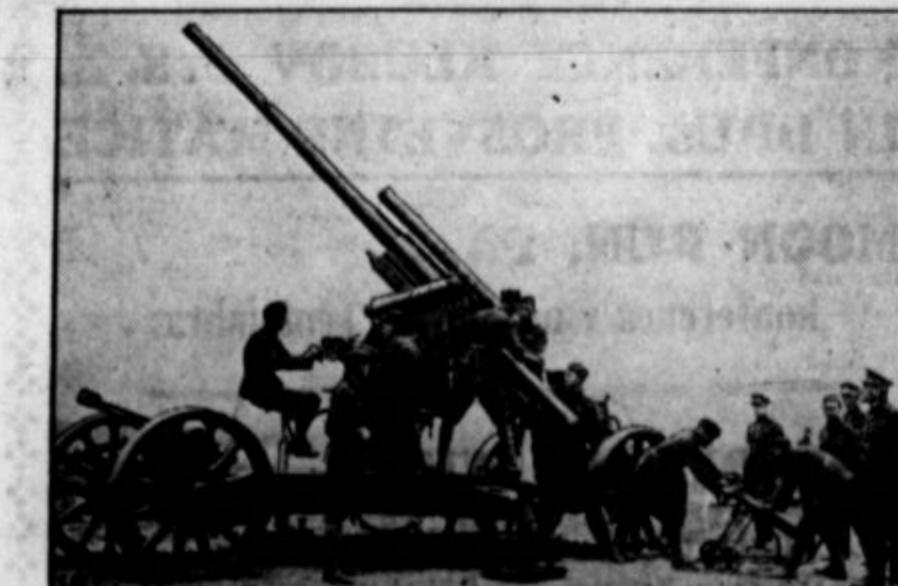
V Zed. državah je 270 mest,

ki imajo od 25,000 do 100,000 prebivalcev. Izmed teh jih je 22 v Illinoisu, 16 v New Yorku, 15 v Californiji, 18 v Ohiju, 15 v Texasu, 12 v Indiani, 17 v Massachusettsu, 12 v Wisconsinu itd. Večina ameriškega prebivalstva živi v mestih.

DVA NOVA KLUBA

V vzhodnem Ohiju sta bila nedavno ustanovljena dva nova kluba, oziroma sta se reorganizirala. Eden je v Powhatan Pointu, in drugi v Power Pointu. Pri obnavljanju v ustanovljenju novih klubov v tistih krajih je posebno aktiven Joseph Snoy.

NOVI TOPOVI PROTI AEROPLANOM

Na sliki je top proti aeroplantom, kakršne izdeluje Škodovna muničijska tovarna na Češkem za čehoslovaško armado. Ker sedaj vse države brigajo posebno za zračne vojne flote, je umevno, da se morajo brigati tudi za odbijanje eventualnih sovražnih vpakov iz zraka. Ker aeroplani najbrž ne bo zadostiti za vse kraje, zato je treba topov, ki so tako montirani, da se jih naglo obrača v svrh, da zadenejo leteti cilj.

ALI JE RUSIJA KRIVA PADANJU CEN PŠENICE?

Vzroki slabih časov med farmarji končno odkriti. — Če kački Board of Trade bo uvedel preiskavo.

Na svojima konvencijama 1. 1928 sta republikanska in demokratska stranka oblubovali posebno farmarje zlate čase. Hoover je po izvolitvi ustanovil poseben odbor za odpomček farmarjem, ali kolesje v uru zlatih časov se ne vrati kot bi se moral, pa gazijsko farmarje namesto v boljše v slabše razmere. Nekje je vzrok, in končno so odkrili, da je kriva vsebujuča hudevna med farmarji v Zed. državah sovjetska Unija. Ona ima veliko žita, in pa poceni je prodaja. V sledi tega nima pšenica nobene cene in farmarji morajo v bankrot, ali pa v životarenje.

Clovek bi verjel, ako bi bil naiven. Toda ker je takih, ki so naivni, zelo veliko, bodo najbrž tudi tej raci verjeli.

Za farmarje so slabji časi, ker milijone delavec nič ali pa prav malo zasuži. V sledi tega je samo v tej deželi prizadetih okrog 40,000,000 ljudi, ki so prisiljeni zelo omejiti svoj budžet v izdatkih za hrano. V tem je veliko več krvide za slabe čase med farmarji, kot pa v žitu, ki ga spravlja na svetovni trg sovjetska Rusija.

Green indorsira "delavske prijatelje"

Predsednik A. F. of L. Green je v Wisconsinu indorsiral za governorskega kandidata Philipa LaFolletta, dasi so se ujme v državi, da kaj stejejo, izrekla za socialistične kandidate.

Milwaukee Leader po pravici očita Greenu, da on hoče takoreč prisiliti delavce, da ostanijo v kapitalističnih strankah. Ni čuda, da ima pri izbiranju "delavskih" prijateljev v kapitalističnih strankah tako malo sreči tistih, ki so delavski prijatelji in vrhutega tudi borci za delavske pravice, pa ne mara.

Glasovi iz našega Gibanja

Zapisnik konference J. S. Z. za vzhodni Ohio in W. Va.

Konferenca klubov JSZ ter društva Prosvetne matice z delokrogom v naselbinah vzhodnega dela države Ohio in v bližnjih naselbinah W. Virginije se je vršil v nedeljo 24. avgusta 1930 v naselbini Blaine, O., pri Antonu Bradleyju.

Zborovanje je otvoril tajnik Konference Jos. Snoy s pozdravnim nagovorom. Prisotnih je bilo nad dvajset zastopnikov ter zastopnic in več govorov.

Za predsednika se je izvoljen Frank Blatnik, za zapisnikarja Nace Žlembberger.

Precita se zapisnik prejšnje konference. Mike Smrdel pojasnjuje, da je druš. št. 333 SNPJ. ob času springfieldske konvencije za reorganiziranje U. M. W. poslalo isti brzjavni pozdrav, kar je iz tega zapisnika izpuščeno. S tem popravkom se zapisnik odobri.

Tajnik precita imena odbornikov. Odsotni so Fr. Zaveršnik, Fr. Matko in Mary Pirc. Zadnja je odšla na obisk v domovino in poslala pismo, v katerem pozdravlja konferenco in ob enem izjavi, da je še pravljena sprejeti urad, če jo konferenca izvoli.

O financah poroča tajnik, da je znašala blagajna ob času prešle konference \$46.42, dohodki \$1.95, stroški od prešle konference naprej pa \$35.24; sedaj je v blagajni \$13.13.

Za nadzorni odbor poroča Anton Kravanja, da sta račune pregledala s Fr. Matkotom in dasov najlepšem redu.

Poročila organizatorjev: Mike Smrdel pravi, da o uspehih ne more poročati radi neugodnih razmer.

Poročila zastopnikov klubov in društva: Klub št. 2 na tej konferenci nima zastopnika. Sodružinja Albina Kravanja je sporocila pismeno, da ne more priti na zborovanje.

Poročila zastopnikov klubov in društva: Klub št. 2 na tej konferenci nima zastopnika. Sodružinja Albina Kravanja je sporocila pismeno, da ne more priti na zborovanje.

Math Tušek (klub št. 11) pravi, da snujejo pod odkriljem kluba pevski zbor. Snoy od istega kluba pravi, da imajo v načrtu prirediti slavnost petletnice reorganiziranja kluba. Povabili bodo za govornika Hermana Rugla iz Detroitja, kako bo mogel priti. Pri agitaciji za zbor pomaga tudi John Rebol. S. Pintarič soglaša s temata zastopnikoma.

Za klub št. 95, Piney Fork, poroča Nace Žlembberger, da nima beležiti nič izrednega.

Klub je nekam v zastoju radi

"boleznji radikalizma"; upa,

da se zopet obrne na bolje. Joe

Strajnar nima posebnega poročila.

Math Tušek (klub št. 9.

Power Point) poroča, da je

bil klub obnovljen z osmimi

članji in članicami, in da je do-

bil vso imovino kluba, katera

je bila poslana po razpustu gl. uradu JSZ, povrnjeno, ko se je reorganiziral. Pravi, da bo klub ostal aktiven neglede na slabe ali dobre razmere. Sprejeli so sklep, da se bo smatralo vsakega člana, ki se ne udeleži dveh sej zaporedoma, brez da bi imel tehten vzrok, krvide nazadovanja kluba. Razen tega imajo v načrtu razne metode za pojačanje agitacije. V imenu konference izjavlja s. Snoy, da zaslužijo sodrugi in sodruginje te naselbine vse priznanje.

Mike Smrdel, Louis Androjna in Joe Sumer od kluba št. 189 v Blaine poročajo, da so imeli 4. julija piknik, ki je klubu prinesel nekaj prebitka, od katerega so poslali en del v fond volilne kampanje. Izrekli so željo, da naj jim udeleženci konference in piknika oproste, če ne bodo tako postrenjeni kakor bi sodrugi na Blaine radi.

Poročila zastopnikov društva Prosvetne matice. Druš. št. 54 SNPJ., Glencoe, nima zastopnika. Navzoč je član tega društva L. Potočnik, ki pravi, da je prisoten kot gost in zato ne more govoriti v imenu društva. Od druš. št. 176 SNPJ., Piney Fork, so bili prisotni Žlembberger, Joe Strajnar in John Sever s soprogo.

Druš. št. 364 SNPJ., Lafferty, nima zastopnika. Tajnik Snoy poroča, da je v Proletarju prepozno opazil, da spada to društvo Prosvetni matici, zato ga ni mogel pravočasno obvestiti, da naj pošlje delegata.

Druš. št. 119 SSPZ. nima zastopnika. L. Androina pojasnjuje delo in naloge Prosvetne matice. Pravi, da bi imela ta ustanova mnogo več društev, če bi jo članstvo razumelo.

F. Zupančič, Blaine, potrjuje izvajanje predgovornika z dejstvom, da se proti Prosvetni matici med nepoučenim članstvom intrigira s pomočjo predvodnikov, kar nasprotujem do stikrat pomaga, da društvo odvrnejo od prisopa. V njih naselbinah npr. so društvo odvrali, da bi še v nadalje pripadalo Prosvetni matici, a krivi so tudi notranji spori lokalne značaja.

Agitacija. — O delu za razširjanje Proletarca je podal referat s. Snoy. Od prešle konference je dobil Proletarcu 140 naročnikov. Agitacija za naš list je združena z velikimi kročami, toda ako ima agitator močno voljo ter vztrajnost, jih premaga in uspehi mu je zagotovljen. Pravi, da se naročniki o listu pohvalno izražajo. Po-

sklenimo sodelovati z buržaznimi ligami, bomo kršili socialistične principe.

Diskuzije o tem vprašanju se udeleže še Fr. Zupančič, John Rebol, A. Bradley, L. Androin in drugi.

Jos. Snoy predlagal, da se izvoli odbor treh članov, ki naj skuša pridobiti omenjeno ligo

za sprejem socialistične plat-

forme in s tem za skupno akcijo.

Predlog sprejet proti enemu glasu. V ta odbor so izvoljeni Jos. Snoy, John Rebol in Anton Bradley.

V dvorano pride Anna P. Krasna, govornica za popoldansko priredo, s svojim soprogom. Sodrug Snoy ju predstavi navzočim.

V korist Konference. — Tajnik Snoy poroča, da mu zadnja seja ni dala nikakih navodil z ozirom na konferenčne prireditve, toda smatral je za potrebno, da jih imamo, in to tako, ki bodo imeli vzgojni in agitatorčni značaj. Imeli smo jih prej, in ne bilo bi prav, če bi šlo to poletje mimo brez njih. Posvetoval se je z odborniki, ki so sklenili, da na dan te konference povabijo za govornike John Kutch, Anno P. Krasno in Fr. Benderja. Predlog, da se postopanje Snoya in ostalih odbornikov odobi, sprejet.

V zborovalni prostor pride med tem John Kutch s prijate-

V Santu Domingu, katerega je nedavno obiskal silovit orkan, je ostalo le malo hiš nepoškodovanih. Večinoma so popolnoma porušene. Ostalo je nekaj cerkva in močno zidanih hiš. Cerkev na sliki je takozvana Kolumbova cerkev. Santo Dominga je najstarejše mesto belih ljudi na ameriškem kontinentu. Lep je spomenik Krištofa Kolumba, ki je ostal nepoškodovan. V pomožni akciji po nagovoru prizadetemu prebivalstvu razen drugih v veliki meri tudi Zedinjene države.

"Proletarca". — Tušek pravi, da smo slovenski delavci lahko navzočim s. Snoy. Volitve. — Za tajnika konference ponovno izvoljen s. Joseph Snoy, obenem se mu izvede tako svobodno prinašati rezultate zaupnico za dosedjanje delov. — V nadzorni odbor sta izvoljena Anton Kravanja in Fr. Matko. — Organizatorji: Glavni organizator, Jos. Snoy; za Blaine Mike Smrdel; za Glencoe, Mary Pirc; za Bridgeport, Louis Gorenc; za Piney Fork, Nace Žlembberger.

Skljenjeno, da se prihodnja konferenca vrši enkrat januarja 1931. Datum, priprave za priredo itd., se prepusti v ukrepanje tajniku konference, ki naj dela v sporazumu s klubom št. 11.

Razno. — Jos. Snoy predlagal, da ta konferenca pismeno sporoči klubu št. 27 v Clevelandu, da smo v prizadevanjih ohraniti v največji slovenski naselbini aktivno socialistično organizacijo, na njegovi strani. Že vedno delavstvo v vzhodnem Ohio simpatizira s clevelandskimi sodrugi v njihovem boju proti slovenskim političarjem, ki s pomočjo svojih listov, organizacij ter svojih pozicij zavajajo volilce v takozvanih metropoli. Nadalje je ta konferenca na strani pevskoga zborna "Zarja", ki je odsek kluba št. 27, od kar zbor obstoji, in obsoja postopanje tiste skupine, ki se je od klubovega pevskoga zbornišča ter sedaj toži klubovo "Zarjo" za ime in imovino.

Jos. Snoy apelira na prisotne, da se udeleže piknika v prid konference na Androinovi farmi. Predsednik zaključi zborovanje ob 1:30 popoldne.

Frank Blatnik, predsednik; **Jos. Snoy**, tajnik; **Nace Žlembberger**, zapisnikar.

sem najprvo naletel na aktivno sodruginjo Frances Zakovšek, ki je bila ravno na agitaciji za Prospekt in Proletarca. Bila je tako iznenadena, da ni vedela, ali bi nadaljevala s poslom ali nam bi služila za kažipota. Upoštevajoč, da sem prišel na "ogled" in obisk, in da ima naslednji dan še čas za agitacijo, se je odločila, da nam bo razkazala, kaj zmorejo združene delavske sile. Najprvo smo si ogledali Slov. narodni dom, ki je v resnici kras naselbini in priča, koliko zmorejo požrtvovalnost in sloga. Stavba z zemljiščem in popolno opremo je ocenjena na približno 80 tisoč dolarjev; vsa ta vsota je že plačana in imajo še nekaj tisočakov v blagajni ter lep kos zemlje (stavbišča) poleg sedanja stavbe.

Sloveni v Milwaukeeju se zelo udejstvujejo na kulturnem in društvenem polju; prvenstvo ima soc. pevski zbor "Napret". Videl sem tudi stavbišče, ki je namenjeno za Slov. narodni dom. Mesto ni sicer ni dovolj znano, da bi mogel dati dolčno sodbo, toda po mojem mnenju je dotični prostor bolj primeren za kako tovarno kot pa za kulturno središče naselbine. Ko smo se vrnili v Chicago, smo se zopet ustavili pri mojih starih znancih, ki bivajo na severo-zapadni strani Chicaga. Nekako neprjetno me je dirnilo, ko sem opazil, da se priseljenci iz Kansasa tako malo brigajo za delavsko gibanje. Nič več ni v njih onega ognja, kot je bil, ko so bivali še v Kansasu; postali so nekako brezbrinji za vse. Vzrok temu bo nekaj menda to, da so se naselili v takem delu mesta, kjer sploh ni nobenih posebnih aktivnosti, ampak le životarjenje, v drugič, ker se ne pobrigajo, da bi prišli v stik z onimi, ki se udejstvujejo v delavskem gibanju. Upam, da se bodo kmalu odresli letargije, in jim to tudi iskreno priporočam.

Oba navedena podjetja sta izključno delo naprednih delavcev. Drugi so zgradili cerkev, lepo katoliško šolo in dvorano, v kateri se shajajo farani. Žlembberger pravi, da bi taki dopisi gotovo ne dobili mesto v Prosveti, ako bi bil glavni urednik Molek v uradu, toda njegov namestnik je neizkušen, zato je dopustil, da je bila tista gnojnica v Ljudskem glasu objavljena.

Rebolov predlog soglasno sprejet in sklep konference se pošlje listom.

Predlog, da se izreče družini pokojnega s. Antona Kristjana sožalje, sprejet, nato predsednik pozove navzoče, da v znak spoštovanja do pokojnega agilnega zadružnega delavca vstanejo.

Anna P. Kransa in John Kutch nagovorita navzoče.

Matt Tušek izvaja razne naštevane v prid konferenčne organizacije.

Jos. Snoy apelira na prisotne, da se udeleže piknika v prid konference na Androinovi farmi.

Predsednik zaključi zborovanje ob 1:30 popoldne.

Frank Blatnik, predsednik; **Jos. Snoy**, tajnik; **Nace Žlembberger**, zapisnikar.

Spomini na obisk v Kan-

SASU

Detroit, Mich. — "Malo kasno, toda bolje kot nikdar," naj bo moja opravčeva za ta le zakasneli dopis; saj je že skorodno dva meseca, odkar sem obiskal moje nekdanje bivališče.

Nekako v prvi polovici meseca julija so nam "gospod Ford" dali dva tedna "neprostovoljni počitnice". Z znanci in prijatelji smo ugibali, kako bi najlažje in najbolje porabilo te počitnice. Upoštevajoč dejstvo, da nam je Henry prodal popolnoma nove avtomobile smo soglasno sklehlili, da jih preizkusimo s potovanjem v državo solnčnih rož. Predlagano, podpirano in sprejeto so glasno skozi do naše prve večje postope v Chicago, kjer smo se ustavili le toliko, da smo se odpovedali in naslednjo jutro smo jo ubrali na obiske proti severu. Ker sem že toliko slišal in tudi čital o Slovencih, bivanjih v No. Chicagu, Waukeganu in Milwaukeu, sem se odločil, da izrabim to priliko in ljudske probuje mi in kaj je dobro vse naše delavstvo.

Tej konferenci predlagam, da protestira proti tistim dopisnikom, ki v Prosveti blatijo delo, značaj in poštenje pokojnega Zavertnika.

Predlog od več strani podprt.

Jos. Snoy se oglaša k predlogu in pravi, da je član druš. št. 11. Vse, kar je mislil, da se nahaja zločin. Isto so storili drugi. Prišel sem ga dobiti v Milwaukee, vendar je bil usiljiv, da ga je eden udaril, kar je iskal, in Petrelli je potegnil samokres ter svoja protivnika ustrelil. Eden je bil mrtev takoj, drugi je umrl na notu v bolnišnici. Po narodnosti je bil eden Slov in drugi Italijan. Petrelli je pobegnil. Drugi so obvestili o zločinu oblasti. Eni brišči so se norčevali, da jih je malo postrelj.

Ko je nedavno neki detektiv iskal zločince v Detroitu povodom umora radio-anonceira Geraldia Buckleyja, je prišel tudi v skrivnico, kjer je mislil, da se nahaja zločin. Notri je bil tudi Petrelli iz Avelle. Ta, mislec, da ga išče zaradi umora v Penni, je hitro pograbil revolucionar, ki je storil detektiv, in tako sta hkrati drug drugega ubila. Po nekem so ugotovili, da je bil to Petrelli. — Jacob Kotar.

KONFERENČE KLUBOV J. S. Z. IN DRUŠ. PROSVETNE MATICE

MOON RUN, PA.

konferenca v nedeljo 28. septembra.

SHEBOYGAN, WIS.

konferenca v nedeljo 28. septembra.

Klubi in društva v njunih delokrogih naj skrbe, da bodo zastopana s svojimi delegati.

Pri nas in drugod

Milwaukee, Wis. — Firna C. K. naznanja članom in člancem JPZS, da se bo vrnila izredna konvencija dne 5. novembra 1930 A. D. v Tamšetovi dvorani ali kjerkoli. S tem proglašom je firma C.K. (Cene-Kopušar) obenem ukinila vse določbe ustave in pravil glede načina sklicanja take konvencije. C. K. obenem določa, da se voli delegate, ki so polnomočeni, torej zanesljivi, take seveda, ki kolikor mogoče malo mislijo. Vse podrobnosti glede predajev in lastnine imenovane organizacije v roke novega glavnega odbora bo C. K. kompanija naznana takoj po konvenciji ali pa mogoče kasneje. Stroške se bo razdelili po bratstvu, kakor je pri nas star običaj.

Naprodaj — čisto narodna tiskarna z vso opremo in znakom JPZS. Lepa prilika za rojaka, ki zna mešati blato. Prednosti, ki se nudijo morebitnemu kupcu: Bližina lote, brezplačen regrat, 8000 oficielnih in 320 neoficielnih naročnikov, pravica kolektanja od vseh tistih, kateri dolgujejo že od 3 do 18 mesecev naročino in zaledje, ki sestoji iz vse znatih, dobro poznatih in poznatih. K inventarju spada tudi novoustanovljena podružnica za romanje na Holy Hill, koncesija za prodajo odpustkov, stalaže za razvrščenje škapulirjev, mašnih bukvic, ikonov vseh vrst in razne druge opreme, ki spada k reševanju duš in k nakupovanju vil na Rožniku, kakor tudi note in najnovejši tekst vseh vrst lepih litanij, poleg svete vode, ki je kakor lurska voda in pomaga celo proti brezposelnosti in je posebno dobra za čiščenje želodca.

Svobodna dežela je tista, katera vlast smatra sovjetsko Rusijo za veliko nevarnost in kateri prodajajo njeni državljanji stroje, da napravijo to nevarnost še večjo.

Zima bo pomenila za ženske nove težave. Od svoje oblike nimajo več kaj odložiti.

V Milwaukeeju so zaprli probicijskega agenta, ker je skušal od nekega farmarja izsiliti 100 dol. Mož bo kaznovan, ker je zahteval samo sto dolarjev. Prihodnjč, tako pravi, bo šel v Chicago, da se kaj nauči.

Predsednica ženskega društva JPZS. v Sheboyganu je lahko spoznala, da mora biti dobrega značaja, ugledna, spoznana, poznata in povrhu še dobro poznata, ako hoče, da se bo njene dopise priobčevalo v cetenovem žurnalu. Za enkrat ima neka druga "sestra" prvenstvo, ker ima vse dotične čednosti.

Kupiti želimo narodno nošo in škapulir za bodočega predsednika JPZS. Plača se v govorini ali pa v obliki odpustkov iz božje poti Holy Hill, ki znašajo od treh do šest mesecev manj vic.

Kadar bo papež blagoslovil Mussolinijevo armado, ko bo šla v vojno proti Jugoslaviji, naj priredejo primorski rojaki iz milwaškega okraja romanje na Holy Hill. Pozabiti pa ne smejo narodnih noš, zastavic in pa kolekcije.

Spartak.

Za Barberton

Barberton, O. — Ali smo sodruži v Barbertonu za to, da klub JSZ ohranimo med aktivnimi? Bilo bi žalostno izpraviti za nas, ako ne bi zmogli te napole.

V NEW YORKU PEREJO 'ŠKANDALE'

V New Yorku so bili pred posebno preiskovalno poroto obtoženi nekateri političarji demokratske stranke radi korupcije. Kupovali in prodajali so razne politične službe, za katere so eni aspiranti plačevali tisoče dolarjev. Razen tega so si pomagali do tisočakov tudi z goljufivimi oddajanjami kontraktov in na druge načine. Po preiskavi so bili dani pred veliko poroto. Na sliki na vrhu od leve na desno sta William E. Walsh, bivši predsednik biroja of Standards and Appeals, ter dr. Wm. F. Doyle, načelnik živinodravniškega štaba; od spodaj Geo. F. Ewald in Martin J. Healey, ki sta imela odgovorne pozicije v mestni upravi. Glavni graftarji so seveda brez teh nepriški. Kadar postane vreča, si znajo vedno izbrati manjše krilice, zato da veliki ostanejo na varnem.

Piknik klubov št. 114 in 115 dobro uspel

Detroit, Mich. — Dasi pozno, je vseeno na mestu, da počasom na skupnem pikniku, katerega sta priredila 17. avgusta kluba št. 114 in 115 v korig Slov. nar. doma. Vzlič izredno slabim delavskim razmeram, ki so se razpasevajti v avtomobilskem mestu, je piknik uspel zelo dobro. Precej je prišlogo k temu krasno vreme. Vseh udeležencev je bilo nad 500, kar je precej lepo število za slovenski piknik v sedanjih časih. To je znamenje, da se tukajšnji Slovenci radi udeležujejo priredbi klubov in s tem jima dajejo priznanje za delo, ki ga vršita v korist človeške družbe.

Največje zanimanje na tem pikniku je vzbudila žogometna igra (baseball) med igralci društva "Young American" in "Wolverine"; igrala so dekleta in fantje; zmago izmed ženskih skupin so dobila dekleta društva "Young American" in sicer 9 točk proti trem, in od fantov pa člani društva "Wolverine". Tem igralcem se mora dati vse priznanje, ker pospešujejo naše priredbe s sportnimi tekmmami in pripomberojo z njimi do večje udeležbe.

Kanarček, katerega je podaril rojak Ivan Janc, je odšel z rojakom v Kanado, potem ko je "odrajal" določeno pristojbino. Mrs. Česec je dobila krasno posteljno odoje, katero je podarila sodržnjica Šemrov.

Enkrat prej je bilo pomotoma poročano, da je kanarčka in posteljno odoje podaril ženski klub Slov. nar. doma. Kot že omenjeno, je kanarčka podaril rojak Janc in posteljno odoje Mrs. Šemrov.

V zadnjih časih je opaziti angleške dopise v Prosveti in Proletarju od naše mlade so-družine Agnes Oblock. Veselje jih je čitati, kakor tudi druge, ker so nam poročilo, da tudi mladina spoznava, kje je mesto delavcev.

Peter Benedict.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Radi obilježjev smo jih moralni nekaj objaviti z drobnim tiskom. Eni bodo končani v prihodnji številki. Par, ki ni tako nujni, so odloženi za eno prihodnjih izdaj.

Članek Jos. Siskoviča o travgovskih američnikih z ozirom na slovenske trgovce bo priobčen prihodnjič.

Z agitacije

Bridgeport, O. — Dne 13. septembra je bilo zjutraj sem se odpravil v Powhatan Point O., kjer živi nekaj naših ljudi. Prišel sem do starega znance A. Veharja, s katerim sva se pogovarjalo o marsičem, med drugim o možnostih ustanoviti socialistični klub. Tone je dejal, da bo težko. Poskusimo, sem rekel. Nato se je odpravila na agitacijo za Proletarca. Povedala sva vsakemu, da naj pride ob 8. do A. Veharja, in res, prisko je lepo število; v tej naselbini živi le kakih 7 ali 8 slovenskih družin. Na stanku sem jim obratio pomen stranke in drugo kolikor je v moji moći. Zaključili so, da klub ustanove, in res, takoj je prišlo dva najslabša članov v članici. Izvoljen je bil začasen odbor do prihodnje seje, ki se vrši pri s. A. Veharju. V odboru je tudi ena članica, namreč sodružica Šabec. Vsi pristopili so zagovarjali, da bodo delavci za pravictvo klubu in stranke. Med seboj imajo nekaj starih boriteljev, kot so Kroll, Vehar in Rozman. Hkrati spadajo vse tamošnji Sloveni, razen pa ki se jih s časoma tu pridobili.

Tako naprej, da bodo rojaki po Zed. državah vedeli, da je Powhatan Point naselbina, ki ima največji odstotek svojega prebivalstva v JSZ. Če bi pristopili v taki meri v Clevelandu, bi štela klub št. 27 in 49 več tisoč članov vsake.

Tudi Proletarec je dobil nekaj novih naročnikov in zastopnika v osebi A. Veharja.

Drugi dan je imelo društvo SNPJ. sejo, katere se sem se udeležil. Ravnino imeli v razpravi poziv, da se prihvati federacijo SNPJ. z delavskom v tej okolici, ki se je ustanovila 31. avgusta. Pozvali so me, da naj jim stvar obrazložim, kar sem storil, in rezultat je bil, da se je društvo takoj pridružilo federaciju.

Rečem, da smo v poldrugem dnevu napravili v Powhatan Pointu več agitacijski uspeh.

Domov sem se peljal skupno s sodržnjikom Piškom iz Neffsa. Ustavili smo se malo na Glencoe pri tajnici kluba št. 2 Albini Kravanji, ki je nekoliko potarnala radi pomanjkanja napredka. Nič se batil, in ne obupati!

Navzoča je bila tudi Mary Pier, članica odbora Konference JSZ, za vzhodni Ohio, ki je bila na obisku v starem kraju pod okriljem izletne uradu SNPJ. Rekla je, da se ji je doma dopadio, vendar pa ji je bilo po "old U. S." malo dolgač. Upam, da bo sedaj, po parmesčini odstopi, zopet delovala za našo stvar,

seboj pa njihov klub št. 2, ker so se enkrat menili, da bodo prizredili slavnost 25-letnice klubovega obstanka. Le naprej, sodržni in sodružje, mi smo z vami.

Joseph Sney.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON

Office hours at 3724 W. 26th Street

Tel. Crawford 2212.

1:30 — 3:30 — 6:30 — 8:30 Daily

at Hlavaty's Drug Store

1858 WEST 22ND ST.

4:30—6:00 p. m. daily.

Except Wed. and Sunday only by appointment.

Residence Tel.: Crawford 8440.

Razne beležke o našem gibanju in drugem

Jesen se že in čas bi bil, da začemo s "trgovijo", saj smo si zaslužili malo razvedrila, po tem "prosperitetu" poletnem letu. Pa nam pravijo, da še ni pravi čas — volitve bodo še novembra — ameriški delavec pa ima baje zelo slab spor (1) in na tega se zelo zanasačo v "blagi" nosilec prosperitet.

V nedeljo 14. sept. je obdržal klub št. 5 JSZ, svoj piknik na Park Hillu. Vreme je bilo izborno in tudi udeležba je bila povoljna. Slišali smo govorike in tudi govorico v osebi Sime Limbach, ki se je pripeljal s sodržnjikom. Van Essenom, Mrs. Van Essen ter starja sodržnjika Adamsom in Dwightom iz Pittsburgha na naš piknik. Sara je zelo preprinjava socialistička in njena beseda so iskrene ter dobro premišljene, zato pa tudi vplivne. Ravnotak je so drug Van Essen mož principov, ki nima socializma le za sport. Četudi je precej prominent profesionalec v Pittsburghu, je med delavci čisto preprosto.

Pred nedolgo so podobno javno zborovanje vpravili komunisti, ker pa niso niti vprašali za dovoljenje, so mu vodili voditelji arretirani iz zborovanja.

Ne sanjam o socialni preuredbi družbe, ki "mogeče" pride kdaj v daljni bodočnosti — pojedine resno delo v stormu kar moremo že sedaj! Voditelj imamo dovolj, le sediti jim moramo.

Sodržnica S. Limbach mi je dejala, da bodo lepe uspehe v socialističnem gibanju.

Rekla je, da obdržuje "street meeting", katerih delal, ter mi naroči, da naj pride takoj domov, kajti nekdo je telegra-

firal, da se je ponesečil okroglo sto milij od Puebla. Obraca se name kot član SNPJ. Kaipada, članu je treba pomagati in nesreči, pa če je pravilno, vse kaj drugega kakor v čast in kredit.

Dotiženi Fabjan brodar po naselju vse krizem. Ljudje, ki ga pozajmo govor o njemu stvari, ki so mu vse kaj drugega.

Načrti voditeljev so izboljšani.

Preboljšani so izboljšani.

Načrti voditeljev so izboljšani.

PROLETAREC

List za interes delavškega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.
Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba,
Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.—
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpoznej do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc.
Established 1906.Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address.

PROLETAREC
3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Telephone: Rockwell 2864.

546

TUJCI NA KITAJSKEM

Včasi kdo izmed bivših diplomatov kapitalističnih velesil pove resnico o privilegiju, ki si ga laste na Kitajskem. Zed. države, Anglija, Francija itd., so si vzele na Kitajskem pravico, da same sodijo svoje državljanе, ako povzročijo kak prestopek na Kitajskem. Amerikanec, ki ubije Kitajca na Kitajskem, ne gre pred kitajskoga sodnika, nego pred ameriškega, in če ga oprosti, so Kitajci na svoji zemlji proti tujim vsiljivcem brez moči. Vse kitajske stranke in struje, posebno nacionalisti, že dolgo zahtevajo, da se velesile odpovedo temu krivičnemu privilegiju, ki je ne samo ponizeval za Kitajsko, nego tudi povzroča še večje sovraštvo med domaćini proti tujcem. Zed. države, Anglija, Japonska, Francija in Italija imajo v kitajskih vodah vojne ladje in cete. Angleške, ameriške in japonske vojne ladje so tudi v velikih kitajskih rekah ter kanalih daleč v notranjosti. Njihova naloga je varovati "interese in življeno inozemcev", v resnicu pa je njihova naloga držati Kitajsko in imperialističnih kleščah v interesu profita, ki ga pije iz telesa Kitajske ameriški in evropski kapitalizem.

PRIPOROČLJIVA METODA

Anton Šular je v svojem potopisu svetoval jugoslovanski vladi, da se bolj pobriga za dvignjenje higijene v krajih, kjer je ta beseda še čisto neznana. Ne vemo, če jo bo priporočilo doseglo, niti ne, ako bo kaj zaledlo. Vsekakor pa bi bile potrebne drastične metode, ki bi prizadete dele prebivalstva uverile, da je snaga zelo lepa reč. "Narodna živila", kakor so jo imenovali v svojih neprijetnih izkušnjah nekateri izseljenci, bi postala tako redka, da bi bila ljudem na ogled samo še v muzejih. K napredku higijene bi pomagal pouk v šoli, filmi, radio, plakati itd., in pa ekonomsko dviganje naroda. Dokler bo živel v blatnih bajtah skupno s perutnino in drugimi domaćimi živalmi, bo zelo ostalo.

Mnogo nesnažnosti je tudi v Mehiki, dasi to za druge dežele, ki so zaostale v higijeni, ni nobena tolažba. Ampak v Mehiki hočejo umazanost odpraviti vsaj v glavnem mestu. Policijska oblast je izdala stražnikom zapoved, da morajo arretirati vsakega, ki bo počajal po ulicah v zanemarjenem stanju, ter mu dati v sanitarnem oddeku vso priložnost, da se prostovoljno umije, počeše, zašije in okratač, če pa bo prelen, tedaj bodo to storile druge krepke roke.

Domaci in tuji socialisti

Socialisti v Chicagu svojim nasprotnikom nič ne ugajajo, zato so nasprotniki mnenja, da so čikaški zanič, medtem ko so socialisti v Koreji O. K.

V Milwaukeju je po mnenju Obzora samo Hoan dober socialist, in pa morda en slovenski, med tem ko so vsi drugi slovenski, kar jih je v naseljih, pa še čikaški povrh, absolutno slabii, oziroma sploh socialisti niso.

V metropoli so bili dolgo hudi na socialiste, ker "uganjajo politiko" ter razdvajajo na selbino ...

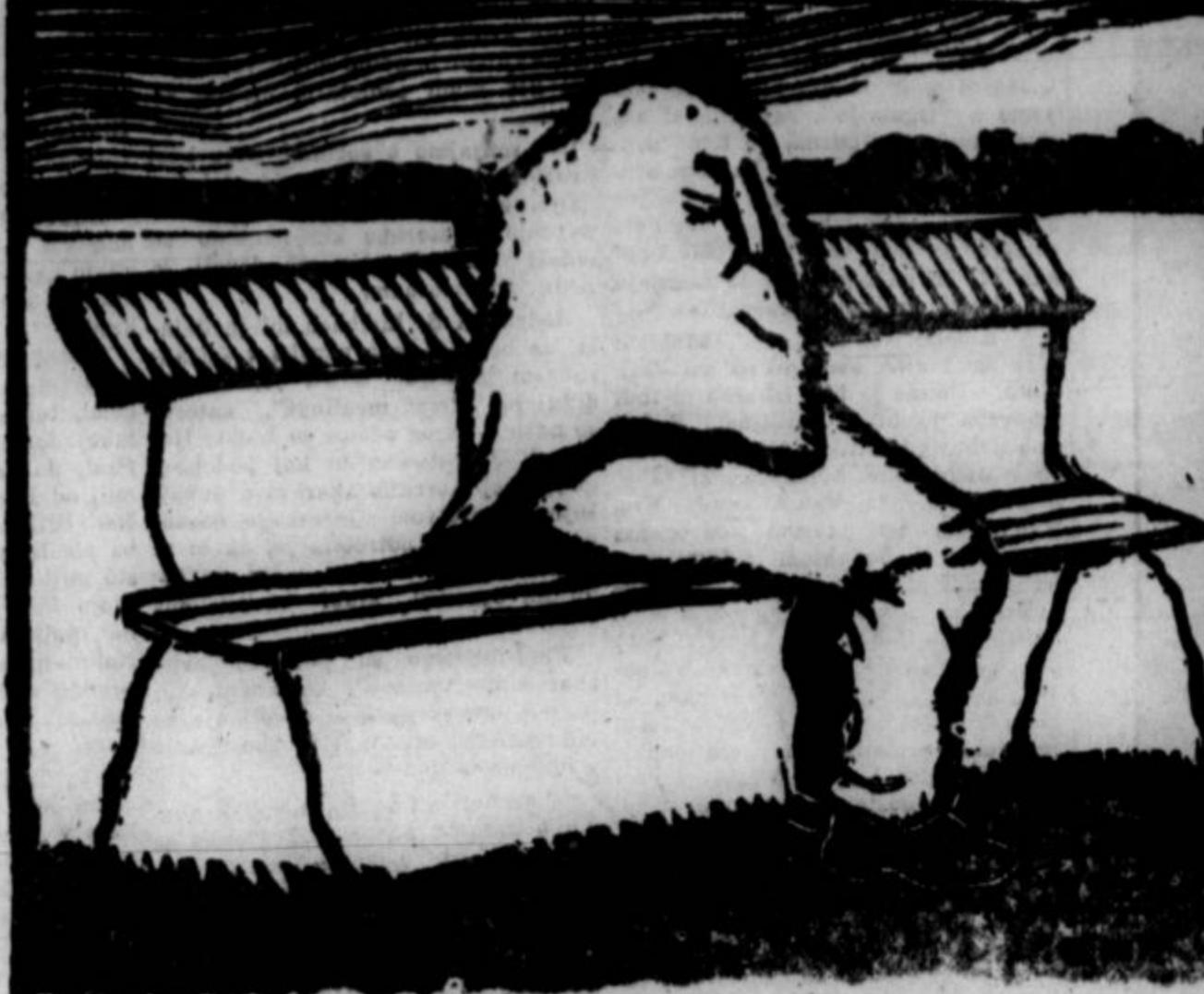
Kdo pa jo zdaj razdvaja, ko se je skupina okrog "E." po dolgem obotavljanju spustila v republikansko lužo?

Jojmene, kako zdaj "politicirajo"! Sloga je šla k vragu, pa kultura in vse, kajti prav vse, še celo denarne ustanove dele po strankarski pripadnosti. Socialisti so res vse ljudi pokvarili!

PONVA IN LONEC

Ponva očita lonecu, da so republikanci slaba stranka, korumpirana in sploh nič prida stranka, lonec pa odgovarja z enakimi očitki o demokratski stranki. Metropola bere in premišljuje o slabih časih in o novem grozdu, ki pride zdaj v prese.

Brez dela, brez doma, brez upanja, da bo boljše

Poziv ženstvu v Clevelandu

Cleveland, O. — Ženski odsek kluba št. 27 JSZ je sklenil obdržati redne seje vsak prvi torek v mesecu ob 8. zvečer v klubovih prostorih. Ker je pač želja nas vseh, da bi odsek napredoval v številu članic in aktivnostih, je potrebno, da prihajamo redno na seje in sodelujemo v vseh akcijah ženskega odseka.

Vse, kar služi sodelovanju sistemom in ga zagovarja, si prizadeva, da uniči delavske organizacije, pa najbolj strokovne ali politične. Ako hočemo da se gorie odpravi — in me to hočemo — moramo biti aktívni v socialističnem gibanju, katero se bori za odpravo kapitalizma.

Ameriške ženske so v delavski politiki veliko zaostale za evropskimi, kjer se močno organizirane ne le politično, nego tudi v posebnih ženskih zvezah, v gospodarskih in kulturnih organizacijah.

Kjer je zavedno delavsko ženstvo dovolj možno organizirano, ima velik vpliv na šolstvo in še večjega vlogo otrok. Apeliram na sodružice in vse tiste ženske v Clevelandu, ki simpatizirajo z našim gibanjem, da pokazemo zavednim sestram v drugih deželah, da smo se začele tudi me probujati. Prihajajmo redno na seje in gradimo svoje aktivnosti v čim večji meri.

Anna Pengov, tajnica.

KARL MARX

Njegovo življenje in njegov nauk.

Spisal M. BEER.—Prevel C. ŠTUKELJ

(Nadaljevanje).

3. Vstop v življenje.

Marx je stopil v življenje s temeljitim filozofičnim znanjem in silno željo, udeležili se boja za duševno osvobojenje Nemčije. Pod duševnim osvobojenjem je razumel predvsem versko osvoboditev in politični liberalizem. Dobro je tudi vedel, kako orožje naj za to uporabi: kritiko. Kritično orožje naj razblinjene neresnično in nerazumno postalo, pozitivno in okorelo, da s tem zopet spravi v živ tek mišljenje in bivanje ali, kakor se Marx izraža v letu 1844: "okamele razmene spraviti v ples in jim peti njihovo lastno melodijo". Njihova lastna melodija — t. j. dijalektika. Kritika je bila sploh orožje mladih Heglovev. Kritika je negacija, ki uničuje obstoječe razmere in vladajoče nauke ter dela prostot pot življenju. Ne ustvarjanje novih naukov in novih dogem, temveč uničenje starih, to je bila naloga mladih Heglovev. Kajti če dijalektiko pravilno razumemo, je kritika ali negacija najboljše pozitivno delo. Kritika se je zrcalila predvsem v polemiki: v boju — v brezobzirni vojni proti vsemu neresničnemu, da se omogoči vzbujenje sodobnikov.

Potem, ko je Marx izgubil vsako nadvo na akademično kariero, mu ni preostajalo, kjer že rečeno, nobeno drugo delovno polje kot pisateljevanje. Sicer so ga njegove gmočne razmene silile, da si čim prej ustvari lastno eksistenco. Prav v tem času so renski liberalci napravili načrt za izdajo časopisa, ki bi pripravljali pot svobodnejšim razmeram.

Potrebnia denarna sredstva so si hitro nabavili. Značilno je, da so prišli v poštev kot uredniki in sotrudniki mladi Heglovev. 1. januarja 1842 je izšla v Kölnu ob Renu prva številka "Reinische Zeitung" (Renskega lista). Glavni urednik je bil dr. Rutenberg, intimni Marxov prijatelj z berlinskimi študentovskimi časovi. Tudi Marx so pozvali, da sodelujejo v njegovih literarnih podjetjih skupaj s Feuerbachom, Bauerjem, Mojzesom Hesom i dr. Tudi pri čitalcih "Renskega lista" so želi Marxovi članki veliko priznanje, tako da so ga poklicali za glavnega urednika v oktobru 1842, ko je Rutenberg odstopil. Na svojem novem mestu se je moral pečati z gospodarskimi in političnimi vprašanji, s katerimi bi si manj temeljito pisatelj ne ubrial mnogo glave, ki pa so pokazala Marzu potrebo, da se podrobno peča z narodnim gospodarstvom in socijalizmom. Oktobra 1842 se je vrnil v Strasburg kongres francoskih in nemških učenjakov, ki so razpravljali tudi o teorijah francoskega socijalizma. Prav tako so se pojavila v Porenju zemljiska in davčna vprašanja, ki jih je bilo treba obravnavati redakcijsko, a na katera se ni dalo odgovoriti samo s filozofskim znanjem. Vrh tega je s kritično ostrino urejevanemu listu grenila življenje cenzura, ki ni dovoljevala uredništvu izpolnititi njegovo pravo načelo. Svojo uredniško dobo orisuje na kratko Marx v predgovoru svoje knjige "K kritiki politične ekonomije" (1859):

"V letu 1842—1843 sem prišel kot urednik "Renskega lista" v zadrgo, ker sem moral razpravljati o takozvanih materialnih interesi. Razprave renskega deželnega zborna v tem meseču v prostorih Slov. doma je začel v "Renskem listu" slabio filozofski znanjam. Vrh tega je s kritično ostrino urejevanemu listu grenila življenje cenzura, ki ni dovoljevala uredništvu izpolnititi njegovo pravo načelo. Svojo uredniško dobo orisuje na kratko Marx v predgovoru svoje knjige "K kritiki politične ekonomije" (1859):

"V letu 1842—1843 sem prišel kot urednik "Renskega lista" v zadrgo, ker sem moral razpravljati o takozvanih materialnih interesi. Razprave renskega deželnega zborna v tem meseču v prostorih Slov. doma je začel v "Renskem listu" slabio filozofski znanjam. Vrh tega je s kritično ostrino urejevanemu listu grenila življenje cenzura, ki ni dovoljevala uredništvu izpolnititi njegovo pravo načelo. Svojo uredniško dobo orisuje na kratko Marx v predgovoru svoje knjige "K kritiki politične ekonomije" (1859):

"V letu 1842—1843 sem prišel kot urednik "Renskega lista" v zadrgo, ker sem moral razpravljati o takozvanih materialnih interesi. Razprave renskega deželnega zborna v tem meseču v prostorih Slov. doma je začel v "Renskem listu" slabio filozofski znanjam. Vrh tega je s kritično ostrino urejevanemu listu grenila življenje cenzura, ki ni dovoljevala uredništvu izpolnititi njegovo pravo načelo. Svojo uredniško dobo orisuje na kratko Marx v predgovoru svoje knjige "K kritiki politične ekonomije" (1859):

"V letu 1842—1843 sem prišel kot urednik "Renskega lista" v zadrgo, ker sem moral razpravljati o takozvanih materialnih interesi. Razprave renskega deželnega zborna v tem meseču v prostorih Slov. doma je začel v "Renskem listu" slabio filozofski znanjam. Vrh tega je s kritično ostrino urejevanemu listu grenila življenje cenzura, ki ni dovoljevala uredništvu izpolnititi njegovo pravo načelo. Svojo uredniško dobo orisuje na kratko Marx v predgovoru svoje knjige "K kritiki politične ekonomije" (1859):

"V letu 1842—1843 sem prišel kot urednik "Renskega lista" v zadrgo, ker sem moral razpravljati o takozvanih materialnih interesi. Razprave renskega deželnega zborna v tem meseču v prostorih Slov. doma je začel v "Renskem listu" slabio filozofski znanjam. Vrh tega je s kritično ostrino urejevanemu listu grenila življenje cenzura, ki ni dovoljevala uredništvu izpolnititi njegovo pravo načelo. Svojo uredniško dobo orisuje na kratko Marx v predgovoru svoje knjige "K kritiki politične ekonomije" (1859):

"V letu 1842—1843 sem prišel kot urednik "Renskega lista" v zadrgo, ker sem moral razpravljati o takozvanih materialnih interesi. Razprave renskega deželnega zborna v tem meseču v prostorih Slov. doma je začel v "Renskem listu" slabio filozofski znanjam. Vrh tega je s kritično ostrino urejevanemu listu grenila življenje cenzura, ki ni dovoljevala uredništvu izpolnititi njegovo pravo načelo. Svojo uredniško dobo orisuje na kratko Marx v predgovoru svoje knjige "K kritiki politične ekonomije" (1859):

"V letu 1842—1843 sem prišel kot urednik "Renskega lista" v zadrgo, ker sem moral razpravljati o takozvanih materialnih interesi. Razprave renskega deželnega zborna v tem meseču v prostorih Slov. doma je začel v "Renskem listu" slabio filozofski znanjam. Vrh tega je s kritično ostrino urejevanemu listu grenila življenje cenzura, ki ni dovoljevala uredništvu izpolnititi njegovo pravo načelo. Svojo uredniško dobo orisuje na kratko Marx v predgovoru svoje knjige "K kritiki politične ekonomije" (1859):

"V letu 1842—1843 sem prišel kot urednik "Renskega lista" v zadrgo, ker sem moral razpravljati o takozvanih materialnih interesi. Razprave renskega deželnega zborna v tem meseču v prostorih Slov. doma je začel v "Renskem listu" slabio filozofski znanjam. Vrh tega je s kritično ostrino urejevanemu listu grenila življenje cenzura, ki ni dovoljevala uredništvu izpolnititi njegovo pravo načelo. Svojo uredniško dobo orisuje na kratko Marx v predgovoru svoje knjige "K kritiki politične ekonomije" (1859):

"V letu 1842—1843 sem prišel kot urednik "Renskega lista" v zadrgo, ker sem moral razpravljati o takozvanih materialnih interesi. Razprave renskega deželnega zborna v tem meseču v prostorih Slov. doma je začel v "Renskem listu" slabio filozofski znanjam. Vrh tega je s kritično ostrino urejevanemu listu grenila življenje cenzura, ki ni dovoljevala uredništvu izpolnititi njegovo pravo načelo. Svojo uredniško dobo orisuje na kratko Marx v predgovoru svoje knjige "K kritiki politične ekonomije" (1859):

"V letu 1842—1843 sem prišel kot urednik "Renskega lista" v zadrgo, ker sem moral razpravljati o takozvanih materialnih interesi. Razprave renskega deželnega zborna v tem meseču v prostorih Slov. doma je začel v "Renskem listu" slabio filozofski znanjam. Vrh tega je s kritično ostrino urejevanemu listu grenila življenje cenzura, ki ni dovoljevala uredništvu izpolnititi njegovo pravo načelo. Svojo uredniško dobo orisuje na kratko Marx v predgovoru svoje knjige "K kritiki politične ekonomije" (1859):

"V letu 1842—1843 sem prišel kot urednik "Renskega lista" v zadrgo, ker sem moral razpravljati o takozvanih materialnih interesi. Razprave renskega deželnega zborna v tem meseču v prostorih Slov. doma je začel v "Renskem listu" slabio filozofski znanjam. Vrh tega je s kritično ostrino urejevanemu listu grenila življenje cenzura, ki ni dovoljevala uredništvu izpolnititi njegovo pravo načelo. Svojo uredniško dobo orisuje na kratko Marx v predgovoru svoje knjige "K kritiki politične ekonomije" (1859):

"V letu 1842—1843 sem prišel kot urednik "Renskega lista" v zadrgo, ker sem moral razpravljati o takozvanih materialnih interesi. Razprave renskega deželnega zborna v tem meseču v prostorih Slov. doma je začel v "Renskem listu" slabio filozofski znanjam. Vrh tega je s kritično ostrino urejevanemu listu grenila življenje cenzura, ki ni dovoljevala uredništvu izpolnititi njegovo pravo načelo. Svojo uredniško dobo orisuje na kratko Marx v predgovoru svoje knjige "K kritiki politične ekonomije" (1859):

"V letu 1842—1843 sem prišel kot urednik "Renskega lista" v zadrgo, ker sem moral razpravljati o takozvanih materialnih interesi. Razprave renskega deželnega zborna v tem meseču v prostorih Slov. doma je začel v "Renskem listu" slabio filozofski znanjam. Vrh tega je s kritično ostrino urejevanemu listu grenila življenje cenzura, ki ni dovoljevala uredništvu izpolnititi njegovo pravo načelo. Svojo uredniško dobo orisuje na kratko Marx v predgovoru svoje knjige "K kritiki politične ekonomije" (1859):

"V letu 1842—1843 sem prišel kot urednik "Renskega lista" v zadrgo, ker sem moral razpravljati o takozvanih materialnih interesi. Razprave renskega deželnega zborna v tem meseču v prostorih Slov. doma je začel v "Renskem listu" slabio filozofski znanjam. V

ALEKSANDER NEVEROV:

Taškent-kruha bogato mesto

(Ruska povest iz dne velike lakote.)

Prevedel Ivan Vuk.

(Nadaljevanje.)

3.

Zopet so mužiki govorili na cesti o Taškenu. Z mislimi so krožili okrog nevidnega, poslušali, kaj se govorji o goricah. V svoji bujni domišljiji so videli pred seboj pšenico: zimsko in jaro. Nizke cene. Raj! A priti tja, to je težko: vozno karto je treba in povrh še potni list.

Miška se ni bal.

Kakor v pravljici je stal pred njim Taškent — mesto kruha bogato. Gorice so tam — hej! Molče si napolniš poln žep urjuka. Nič zato, če tudi kdo vidi.

Govorili so mužiki, da je zrak tam zelo vroč. Zaduši se lahko človek. Tudi tega se Miška ni bal. Gotovo so tam tudi reke, kakor pri nas. In če so reke, se gotovo ljudje tudi kopijo.

Ko je Serjoška omenil Kirgize, mimo katereh je treba iti, se Miška tudi tega ne ustršil.

— Ako so Kirgizi ... ljudje, čemu bi se jih potem bal?

— Ali morda niso ljudje?

— Da vidiva. Sedaj trosijo vsemogoče neštečne vesti.

4.

Na polju je bilo tiho. Pod modrim nebom so peli škrjančki.

Niže je zvenela žica na brzjavnih drogovih, postavljenih v dolgih vrstah ob cesti. Za temi drogovi je postaja. Na postaji je vlak. Miška ga je videl že dvakrat, ko je šel z očetom v Samaro. Zanimiva reč! Dirja kakih petdeset sežnjev daleč, iz dimnika se kadi, kakor če se kuri v peči, in piščalka brlizza.

Miška je krenil na pot, oblečen v očetovo suknjo, prepasan z vojaškim pasom ter široko mahal s palico. Na plečih vrečica za en pušč in njej se druga vrečica, sesita iz rdečega dela materine srajce. V rdeči vrečici je železna kružka*, cunjica s soljo, košček kruha, spečen iz trave, in staro babičino kriko, ki ga je treba v mestu prodati.

Serjoška je korakal bos na levi strani. Veliki lapti, primerni za mužika, z dolgimi ženskimi nogavicami so mu viseli preko pleč. K laptopu sta bili prvezani dve vreči, zviti kakor cev.

Sla sta in vzpodbuju drug drugega. Nič pomisljati, nič se obotavljati. Ako kateri zbole, mu mora drugi streči. In ako kateri kaj dobi, si med seboj razdelita.

Ko se je pokazala majhna postaja, je reknel Serjoško:

— Gje, Miška, dim vidim. Ali ni to naša čugunka?

Miška je razširil dlan nad očmi.

— Sedaj so vse čugunka naše. Na katero prideva preje, s tisto se popeljeva.

— Ali jih je mnogo?

— Dvajset.

— Greš ti naprej?

— Oho.

Serjoška se nasmehne.

— Nič se ne bojim. Koliko vrst sva že prehodila, a noge še niso utrujene. Poskušiva merit sežnje!

— Moji koraki so daljši od tvojih.

— Tudi jaz bom delal dolge korake.

Miška svetuje:

— Ni treba hiteti. Preveč se utrudiva.

Na majhnem hribčku sedeta, da si oddahneta. Vzela sta cunjici s soljo in ju razgrnila po trati. Serjoška je rekla:

— Več soli imam kakor ti.

— A kruh, kje imaš kruh?

— Mama mi je dala štiri krompirje.

— Krompirje se ne naješ. Kruha treba.

— Kje naj ga dobim?

Miška se je namršil.

V njegovi vrečici je košček travnatega kruha. Dobro, ako bi tudi pri Serjošku bil košček travnatega kruha. Tedaj bi bilo pri obeh enako. A sedaj je neugodno. Ugrizneta vsak trikrat — ostane samo še polovica.

— Zakaj nisi vzel nekoliko kruha?

Serjoška je ležal na trebuhu in sesal travo. Oči so mu postale dolgočasne, zgornja ustica je jokajoče drhtela. Pogled je v tisto stran, kjer so ostale vasi. Še zvonica ni videti. Vse okrog same polje in brzjavni drogov. Če bi se hotel vrniti, do večera ne pride nazaj v vas.

Miški je postal žal Serjoške.

Spomnil se je dogovora, da pomagata drug drugemu. Odlomil je košček kruha.

* Kruška = konarec, piščalka.

Wm. B. PUTZ

Cicero's { LEADING LARGEST OLDEST } Florist

Cvetlice in venci za vse službe.

5134 W. 25TH ST. CICERO, ILL.

Tel.: Cicero 69. Na domu Cicero 2143.

Royal Bakery

SLOVENSKA UNIJSKA PEKARNA.

ANTON F. ZAGAR,

lastnik.

1724 S Sheridan Rd.

No. Chicago, Ill.

Tel. 5524.

Gospodinje, zahtevajte v trgovinah kruh je naše pokarne.

Vtisi iz Goriške

Piše Matt Petrovich

Imeli smo dobrega spremjevalca, Slovence iz Postojne. Ko je videl, da smo Slovenci iz Amerike, nam je lepo posregetel in nam zaupal, da tudi "souvenirjev" ni tako težko dobiti.

Polno vojaštva.

Ko pridemo iz Jame se natopimo malo po mestu. Postojna se je zelo spremenila. Precej novih hiš, posebno pa vojašnice. Vojaštva, milice, karabinarjev in carinskih uradnikov je tukaj vse polno. Postojna je danes obmejno mesto, in naravno je, da mora biti pripravljeno za vsak slučaj ...

V gostilni.

Vstopimo v gostilno, da se malo okreplčamo. Pri prvi mizi sedi par fašistov in vojakov. Govorijo seveda italijanski. Pri drugi sedi nekaj kmetskih fantov. Vino pijejo in se komaj slišno pogovarjajo. Predvidni so v gorovu in vsaka beseda mora biti dobro pretehtana, predno je izgovorjena. Vsaka neprevidna beseda prinese lahko grozne posledice prizetim. Nekaj kakor mora leži nad tem ubogim ljudstvom in ga tlači k tloru. O svoboda! Kako je nekdaj orila slovenska pesem iz čistih grl in močnih prav teh naših fantov! Pesem o naših gorah in rekah, o naših gozdovih in naših poljanah. Danes molči slovenska pesem. Tudi mati jo ne pojde več svojemu detetu v zibel. Saj ni treba. Ko dete zraste in gre v šolo, se tam nauči pesmi o faistični svobodi ...

Z žalostjo v srcu smo zapustili to nesrečno mesto. Po zdravljenja, tužna Postojna! Kdo ve, kdaj pride tvoje odrešenje! (Dalje prihodnjič.)

ŠTIRI KNJIGE DRUŽBE ZA \$1

in 10c za pošiljalne stroške.

Pošljite naročilo Proletarcu.

Velika izbira raznih drugih knjig.

Pišite o cenik ali pozrite na onega, ki izide od časa do časa v Proletarci.

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI

JE

NARODNA TISKARNA

2142-2150 BLUE ISLAND AVENUE

CHICAGO, ILL.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvatskem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku.

Naša posebnost so tiskovine za društva in trgovce.

SLOVENCEM PRIPOROČAMO KAVARNO MERKUR

3551 W. 26th St., CHICAGO, ILL.

(V bližini urada SNPJ in Proletarca.)

FINA KUHINJA IN POSTREŽBA.

KARL GLASER, lastnik.

John Metelko, O. D.

Preiščemo oči in dolozimo očala

6417 St. Clair Ave.,

CLEVELAND, O.

Dečko, beži, povozilo te bo!

Mužik leže, dve vreči preko hrbita, na streho vagona. Miško pa za njim kakor mačka.

— Kam si menjen?

— V Taškent s Serjoško.

— Splezaj dol, s tem ne prideš v Taškent!

— A kam, striček?

— V Sibirijo, v Sibirijo! Skoči!

Udarilo je Miškino srce in lasje na glavi so se mu naježili. Kje je Sibirija? Kakšna je Sibirija? Sam sedi na strehi, a Serjoška beži.

— Zlez, Serjoška, zlez gori!

Serjoška se je hotel zgrabit za stopnice na vagonu. A vagon se je odpeljal.

— Batjuška!

(Dalje prihodnjič.)

*) Izbe = po ruski se hča v vasi ozir. bajta, kajša, imenuje iba.

**) Baba v ruščini ni psovka, nego pomeni: žena mužika, kmetica.

Dr. Otis M. Walter

ZDRAVNIK IN KIRURG

4002 West 26th Street,

CHICAGO, ILL.

V uradu od 1 do 6. popoldne,

v tork, četrtek in petek od

1. pop. do 8. sredoč.

Tel. LAWNDALE 5872.

V FRANCES WILLARD

BOLNIŠNICI

od 9. do 10. popoldan ob torkih,

četrtekih in sobotah.

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.

Telephone Canal 4340.

SLOVENSKO-HRVATSKA

TRGOVINA CVETLIC.

Sveča cvetlica za ples, svadbe,

pogrebne itd.

Dr. Andrew Furian

ZOBOZDRAVNIK

vogal Crawford and

Ogden Ave.

(Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop.,

od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. sredoč.

Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. sredoč.

Tel. Crawford 2893.

Tel. na domu Rockwell 2816.

Slabe čase

se lahko prebrede, ako imate hranilno vlogo v zanesljivi banki.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

Adam Milkovič:

SUŽNJI KRVI

ROMAN ČUVSTEV IN NAGONOV ČLOVEKA

Vse pravice do ponatisa in Proletarca pridržuje avtor.

(Nadaljevanje).

Ta večer je spoznala Madalena ono bledo-lijčni plesalko, ki se je vsak večer razudružno pačila na tem odru in kazala ljudem razglašljene prsi, ki so bile pa sicer precej koščene. Človek se v nepoznanem, tujem kraju oklene vsakogar, kakor tisti, ki se potaplja — vsake bilke. Tudi Madalena se je oklenila svoje tovarišice, da bi našla v njej pomoč in oporo. Potolažila ji je svojo nesrečo in živo in laživo ustvarjala sliko svoje preteklosti. Tovarišica je bila dobra ženska in je tolazila nesrečno sovratnico.

"Tu vam ne bo težko živeti," je dejala s hripcavim glasom. "Leto dni že plešem na teh deskah, a se počutim zelo srečno. Samo nekaj vam moram povedati" je rekla s tišim glasom in se plaho ozrla po sobi. "Naš gospod Kozel, kakor mu pravimo radi njegove brade, ta človek je čudak . . ."

"Tako?" se je začudila črnolaska. "Kako mislite to?"

"Ali vam še ni ničesar omenil?"

"Le pričakujte, da vas bo zgrabil," je reška ona po kratkem molku.

"Zgrabil?" je raztegnila Madalena obraz.

"Da, da," je pritrdirila tovarišica. "Prisel bo v vam in bo zahteval od vas, no —"

"Ne," je skočila Madalena kvišku. "Raje odidem."

"Neumnica!" je užlo tovariši iz ust. "Boelite vendor pametni! Ustrezite mi! Zahtevajte potem od njega kot protiutež, da vas pred enim letom ne more odsloviti. Bogat je naš gospod Kozel! Tucat bab bi lahko redil, da rejenih bab, ki so navajene mnogo prežvezeti na dan — in še bi mu ostalo denarja za drugi tucat."

Takrat je Madalena izvleklia iz žepa pest in jo odprla: "Prisegla sem mu čistost," je rekla in se zazrila v razpelce. Potem se je sklonila k njemu in tiko šepetal: "Ti, Kriste moj, Ti mi boš dal poguma, da mi boš moč in me rešil propasti. Raje umrem, kadar pa da bi prelomila sveto prisego."

"Ha, ha, ha . . .", se je nasmejala ona bledučna in vrgla s sunkom desnice cigaretne ogorek ob tla. "Tako nedolžne plesalke še nisem imela čast videti."

V Madaleni je vzplala kri.

"Gospod Kozel v mehi ne bo našel začasne družice!" je bruhnila iz sebe. Prav v tistem hipu je od zunaj nekdo pritisnil na medeno kljuko. Vrata so se odprla, v sobo je stopil kozjebradi gospod Corvier. Madalena se je prestrašila. Bila je uverjena, da je imel gospod Corvier na vrati prilepljeno uho. Posvetila je oči in močno zardela. Gospod šef pa je bil v istem času nasprotnih misli. Ob pogledu na sramežljivo bitje, ki poveša oči že ob pogledu nanj, je moral ugotoviti, da tako nedolžne žrtve že dolgo ni imel pod streho. Pomej si je roke in se je zadovljeno nasmejal.

"Jako dobro, dražestna gospodična Madalena Argoso, vaš nočojšnji nastop me je dočela uveril o vaši sposobnosti."

Madaleno so zapustile mračne misli. Dvignila je očarljivi pogled in bradatega gospoda in nerazumljivo zašepetal nekaj besed.

"Z ozirom na to," je v nekako slovesnem tonu nadaljeval gospod Corvier, "vas povabim še nocoj v mojo sobo, da skleneva pogodbino in ukreneva še vse potrebno, kar zahtevam ob takih prilikah."

Se preden je izstrelil te besede, je splaval bledučni tovariši rahel smehljaj preko obraza. Madalena pa, ki je slutila kaj gospod Corvier načerava, je ostro zapičila vanj oči, potem pa se prisiljeno nasmejala.

"Hvala za povabilo, gospod Kozel."

Zadnja beseda ji je nehotiče usila iz ust in se prav krepko prilepila gospodu šefu na uho. Nastal je trenčen molk. Rdečebradi gospod je razkačeno strmel v predznicu, pod stropom je brenčala zaspana muha. Gospodična Netti, kakor je bilo ime oni bledučni tovariši, je bušnila v smeh. Zakrohotala se je z hizkim basom in plosknila z rokama.

"Hvala," se je poklonil gospod Corvier Madaleni, ki je bila tisti-hip privlekla iz žepa svojega Krista in ga v vsej pobožnosti poljubila. "Pojdite v samostan, ali pa v norišnico, gospodična. Tu plešete napol nagi, a v žepu imate Boga! Kaj mislite, da je Bogu ljubo, po cele noči z vami peslati?"

"Gospod!" je siknila Madalena, "ne . . ."

"Naj bo," jo je prekinil šef, "vkljub vsemu bom storil izjemo. Mesec dni ostanete lahko na poizkušnji. Ostalo ukreneva kasneje. Lahko noč." Obrnil se je in stisnil ustni.

Dan je ugašal za dnem. Madalena je plesaala večer za večerom, se snejala in se klanjala raz oder številnim čestilcem, ki so ji prinašali večer za večerom cvetic in drugega zelenja. Marsikateri obraz se je potapljal v mislih v njenih očeh, marsikatero roke v duhu greble po njenih napetih prsih in nešteito oči poljubovala njene črne kodre vso dolgo noč brez miru in brez prestanka. Vendor

Na povratku v Ameriko

Piše Anton Šular

(Konec.)

O "živalstvu" sem pisal zlasti v prošli številki. Smatral sem, da je odkrita beseda tudi v tem oziru potrebna, in sem spregovoril kakor sem mislil in čutil. Sedaj pa zopet nazaj s preiskave na parniku pred New Yorkom, da povev še drugo, predno zaključu to serijo.

Pet dni v Cherbourg.

Cherbourg, velika francoska luka za prekoceanske parnike angleških in deloma tudi drugih črt, ima okrog 40,000 prebivalcev. Na gričih nad mostom so moderne utrdbe. Prebivalstvo se v glavnem pereča z ribolovom in v okolici živinorejo. V času, ko smo prišli tja, se je vršila razstava pokrajine Normandije. Videli smo razne izdelke, toda tudi razstavi vidis, da je ribolov ter živinoreja glavno, kar preživlja prebivalstvo te vinice.

Cherbourg je zelo nesnažno mesto. Straniče vidiš na vsem drugem vogalu, ki je običajno le s par deskami, ali pa tudi popolnoma odprto. Nesnaga se odteka ob strani ulic, koder sicer stalno teče nekoliko vode, toda kljub temu se v vročini napravlja smrad, ki sili človeka, da si tišč nos, kadar hodijo po teh cestah. Hiše so stare, zidane iz surugega kamena. Nobenega modernega poslopja nisem opazil. Ima pa mesto le park ter krasen razgled z grica nad Cherbourgom. Tu vidiš velike utrdbe, s katerimi bi imela opravka sovražna vojna mornarica. Cherbourg se ponaša, da je rojstni kraj sloveščega slikarja iz zadnjega stoletja Millet-a.

Z angleščino se za silo izjavlja. Na vseh restavracijah in trgovinah te opozarja angleški napis, da se v njih lahko poroči angleščko, dasi navadno ne znajo drugega kot "good-bye".

Jugoslovani v kamnolomih.

V bližini mesta so kamnolomi, v katerih je zaposlenih tudi nekaj Hrvatov in Srbov. Govoril sem z nekaterimi ter jih izpraseval, da se izrazim po našem o "delavskih razmerah". Potožili so, da so zelo slabje. Zaslužijo okrog 30 fran-kov na dan. Precej Dalmatincev in drugih Hrvatov dela na raznih parnikih, ki plovejo med Cherburgom in bližnjimi pristanišči.

Casa je bilo mnogo, pa smo ga porabili kakor je kdo mogel in znal. Organizirali smo se po prijateljskih skupinah ter pripravili izlete po mestu in okolici. En dan nam je Cunardova družba preskrbel avtobus. Plačati smo ga moralni seveda mi. Bilo je v njem kakih dva seta naših izletnikov in nekaj Židov. Na vožnji, ki je trajala precej ven iz mesta, smo se dobro zabavali, ne pa tako Židje z nami. Ustavljal je bil nekaj časa med nami. Na tej vožnji smo imeli več "deževnih dni in radi večra" je bilo neugodno na krovu. Drugi dan in tretji dan je bilo zopet mnogo slučajev morske bolezni, posredno med ženskami in otroci. V obiskovanjem bolnikov smo imeli torej mnogo posla. O v mestu in še bolj v okolici je stale dneve je bilo boljše in

Časa je bilo mnogo, pa smo ga porabili kakor je kdo mogel in znal. Organizirali smo se po prijateljskih skupinah ter član društva Pioneer SNPJ. v Chicagu, ki je glavni jugoslovanski zastopnik Cunardove družbe ter član društva Pioneer SNPJ. v Chicagu. Ležal je bolan v gornjih prostorih in prve dni sploh vedeli nismo, da se vozi z nami. Ostale dni se je počutil boljše in bil je vsak dan nekaj časa med nami. Na tej vožnji smo imeli več "deževnih dni in radi večra" je bilo neugodno na krovu. Drugi dan in tretji dan je bilo zopet mnogo slučajev morske bolezni, posredno med ženskami in otroci. V obiskovanjem bolnikov smo imeli torej mnogo posla. O v mestu in še bolj v okolici je stale dneve je bilo boljše in

NOVOST V BEAUTY KONTESTIH

V Trentonu, N. J., so imeli razstavo krav, ki je bila obenem tudi "beauty contest". Krava, ki je tu na sliki, je bila proglašena za najlepšo izmed razstavljenih "lepotic".

vorjenja o prostih vožnjah. Da-si sem plačal vsak cent vozni-ne v polni vsoti, kot vsak drug član tega izleta, se mi je ne samo parkrat namignilo, da se vozim na jednotne stroške, o-ziroma na stroške drugih iz-letnikov. Raznega sumičenja na račun izletnega urada ni bilo malo, neglede kako po-krivem. Da bi SNPJ. s tem iz-letom dobila v starem kraju kak večji prestiž, torej ni go-vora.

Praktičnost skupnih potovanj. Zelo so nam v oglašanju pravili o praktičnosti skupnih potovanj. Kdor je hotel, se je lahko prepričal nasprotno.

Skupna potovanja so samo te-daj priporočljiva, če gredo skupno ljudje sličnih misli in skupnih namenov. Vsakdo, ki ima skušnje, mi bo pritrdil, da skupna potovanja za ljudi, katerih edina skupnost je v tem, da gredo na obisk v starji kraj, niso praktična. Eden želi iti tu in tam peš, drugi hoče vožnjo, eden želi v muzej, drugemu ni za take stvari, ker je muzej že videl v Ameriki, ali pa se mu zdijo potrebita časa s takimi ogledovanji, eden želi v go-stilno, drugi ni še že želen, eden občudjuje krásoto narave, drugemu se zdi to neumno, itd.

Skozi Švico nas je potovala ma-la skupina dvanajst oseb, in se so nekateri mučeno dolgočasili, ali pa bili cokljivostalim. Vodnik Olip je bil upravičeno kritičen naprav nekaterim.

Najlepše potovanje je pač, če se zbere manjša skupina prijateljev, ki jih zanimajo pri-bližno enake stvari. Jaz sem hotel iz tega potovanja, ki si ga more želovati, včetve kar sem mo-gel in sem z njim zadovoljen. Tudi ostali izletniki so storili isto, bodisi vsak po svoje in po možnosti v skupinah. Splošno mnenje je, da je bilo vredno pogledati preko luže in če mi zapusti "bogat stric" primerno vstopo, pa gremo čez nekaj let zopet "tja čez".

Omenil sem preje delavske organizacije, ki so nam šle na roko. Potrebno je omeniti tudi Zadržano banko, ki nam je bila s svojim objektom v vseh ozi-rih na uslužo. V nji smo imeli nekako zbirališče in vsakdo je bil pošteno postrežen.

Ce hočete DOBRE, trpe-zne harmonike, se obrnite name.

Izdelujem jih lično z vsa-kovrtnimi okraski iz celuloida.

PIŠITE PO CENIK

JOHN MIKUŠ
6607 EDNA AVENUE
CLEVELAND, OHIO

Milwaukee Leader

Največji ameriški socialisti-čni dnevnik.—Naročina: \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 528 Juneau Ave.
MILWAUKEE, WIS.

Luksuriozna črta v Evropo

KADAR se pripravljate na pot v Evropo, poslužite se priložnosti, ki jo vam dajo najhitrejši in najmodernejši parniki Severo-meskoga Lloyd-a. Zahtevajte od agenta, da vam izda tiket družbe NORTH GERMAN LLOYD

Direktna in najkrajsa črta je via Bremen do kateregakoli kraja v centralni Evropi. Dobro znani parniki BREMEN — EUROPE

COLUMBUS — BERLIN — STUTTGART — DRESDEN

imajo izborne akomodacije v kabinal III. razreda in slove radi fine hrane ter postrežbe.

Odhod vsak teden. Posebne božične vožnje s parniki

BREMEN — 6. dec.

EUROPE — 16. dec.

Reservirajte si prostor čimprej pri lokalnem agentu ali v uradu

NORTH GERMAN LLOYD

130 W. RANDOLPH STREET CHICAGO, ILL.

Parlamentarizem ali diktatura

Ne usojam si pisati o tem predmetu iz socialno znanstvenega stališča, priznavajoč, da so za to poklicani samo naši vodilni sodruzi. Kot preprost delavec, skoraj brez vsake šolske izobrazbe, to je izobrazbe v pravem pomenu besede, se zadovoljim s tem, da imenujem članek poljudno razmotrovjanje predmeta.

Prav nič bi ne škodoval, ako bi se naši sodruzi večkrat oglašali s takimi članki in na ta način uvedli nekako zdravo polemiko v tehnih vprašanjih taktike in o delovanju socialdemokracije v splošnem. S tem bi se urili v mišljenu in si medsebojno pojasnili marsikatero še nejasno vprašanje.

Svet se nahaja sedaj v vrtincu političnih in gospodarskih homatij ter nasprotstev; razumen človek gleda s skrbjo v bodočnost. Nasprotsta in kaos v kapitalistični družbi so dosegla skoro že svoj višek in nihče ne ve, kaj se bo pripetilo jutri — do tega prepričanja mora priti vsakdo, ki proučava v vseh fazah kolikor mogoče natančno razmere križem sreča, najsiro z gospodarskega ali političnega vidika.

Nemčija je dobila pred par meseci finančnega diktatorja; dne 14. septembra pa so se vršile državnozborske volitve. Ne ve se še točno, ali značilo zmago, ali pot v poraz sedanjemu sistemu nemškega državnega zabora. Vemo pa, da je izgubil parlamentarni sistem tudi v Nemčiji ugled in da izgubila pomen. To prepričanje pre-

vladuje predvsem pri skrajnih levicarnjih komunistih in nacionalistih, kateri ne prikrije svojega stremljenja za diktaturo. Vse kar se je zgodilo v povojnih letih v Nemčiji pač jasno priča, da je zelo dvomljivo, ako se bo dejela rešila iz kaosa brez te ali one diktature, ker tudi v Nemčiji kakor v Jugoslaviji je parlament postal pod obstoječimi razmerami skoraj docela nemogoč; nobena stranka ne more dobiti absolutne večine, kar pomeni večno nadaljevanje uničujočega boja med strankami v parlamentu.

V privatni družbi v Hamburgu je bil pokojni Bebel vprašan, če misli, da bo delavstvo zmagalo potom tedanje stranske taktike. Bebel je odgovoril nekako sledеče: "Na to vprašanje nočem odgovarjati kot voditelj stranke, kajti naša naloga je, da se poslužujemo v sedanjih razmerah sedanje naše taktike; kot privatnik pa sem mnenja, da se razvija moč kapitalizma s preveliko silo, medtem ko se razvija na drugi strani razredna zavednost med delavstvom mnogo prepočasi. To bo povzročilo nasprotstva, katera bodo s svojimi silnimi posledicami preobrazila ves razvoj boja."

V knjigi "Žena in socialistem" je Bebel napovedal svetovno vojno in to je imel tudi v mislih v zgoraj navedenemu odgovoru. Posledice silnega razvoja kapitalizma imamo sedaj pred seboj in moramo z njimi računati; zmeda je za-

KAKO V AMERIKI SPREJEMAJO

V mestih Zedinjenih držav je navada, da "junake" sprejemajo z velikim šumom in ovacijami. Na sliki je prikaz v New Yorku, ko sta dosegla francoska letala Coste in Bellonte. Iz okna spuščajo dolge papirnatne trakovce raznih barv, in pa navadeno časniški papir, katerega prese sestrično je zapisano: "Konec poti". V ovalu je newyorški župan Walker, ki priponja medpriznanja Coste-u, ker je bil Coste prvi, ki je prelete s svojim tovarišem Atlantik iz Pariza v New York.

vela silen razmah, kar je po sovjetska Rusija. Še pred par vzročilo preobrazbo boja in leti je buržoazija podcenjevala spremembo taktike. V Italiji, in izvzvalno ignorirala proletarsko deželo, toda sedaj se že v vsej obsežnosti zaveda njenega pomena. Petletni načrt je imenovalo kapitalistično časopisje fantazije, danes gleda s strhom na ta orjaški razvoj ogromne dežele. Nasproti temu pa velja v Rusiji danes geslo: "Petletni načrt v štirih letih" — to je sicer mogoče nekoliko pretiran optimizem, toda priča pa o neizmerni sili, ki prevladuje ruski narod.

Nedvomno je, da bodo nemški in avstrijski nacionalisti skušali vstopiti buržoazno delavcev, to je izučenih rokodictatu po Mussolinijevem modelu. Toda kaj bo storila v teh dveh državah silna delavska armada, ki se ponaša z vrnzorno disciplino in organizacijo? Ali bo socialdemokrata stopila v boj, kadar pride do odločitve, za stari sistem parlamentarizma ali bo skušala vzeti vajeti diktature iz rok buržoazije? Tukaj bo odvisno od delavstva, kam se bo nagnilo v odločilnem trenutku. In sodeč po razočaranju in nestrenosti, ki vlada med proletariatom, ki čaka na izboljšanje razmer že vsa dolga leta po vojni, bo krenila vsa delavska armada na skrajno levično in spregovorila odločilne besede.

Predvsem se mora delavstvo industrijskih držav zavedati, da ima pred seboj nasprotnika, ki se v vsem popolnoma razlikuje od poražene ruske buržoazije, ki je pijana od moči plesala dolgo desetletja na ognejnik in na grobovih stotisočerih žrtev, nezavedajoč se sile, ki se je zbirala proti njej v oblivi globoke ljudske nezadovoljnosti in stalno naraščajoče bede.

Angleška delavska vlada se bori z vsemi silami proti reakciji in skuša storiti za delavstvo, kar se pod danimi okoliščinami storiti da. V doglednem času bo prišlo do padca te vlade in do novih volitev. Kaj bodo prinesle te nove volitve delavski stranki? Absolutno večino ali poraz? Ako se vrne v parlament z večino, tedaj bodo nastale novo težave, ker jih bo dobro organizirana buržoazija stavila silne zaprake na pot, da bodo otežkočene tudi male reforme, ki jih bi izvajala delavska vlada. Nikakor ne smemo pozabiti, da razpolaga buržoazija modernih industrijskih držav z močnimi sredstvi, katera ji dobro in zvesto služijo. Delavska vlada v Angliji pa bo moralna računati z odporom od strani vseh drugih kapitalističnih držav, katere bodo podpirale angleško buržoazijo, ker njen pogin bi pomenil začetek končne svetovne kapitalizma. Ali parlamentarizem ali pa diktatura — — —

Ako je ime kakšega zastopnika izpuščeno, naj nam sporodi pa bomo imenik radovljivo popravili.

Spartak.

"Konec poti"

V nedeljo 26. oktobra vprizor v dvorani CSPS v Chicagu dramski odsok kluba št. I vojno drama v treh dejanjih "Konec poti", ki je bila vprizorjena že na neštih odih, in ki je tudi filmirana. V Chicagu npr. lahko vidite ta teden v Roosevelt teatru.

Spisal jo je R. C. Sherriff, v slovenščino pa jo je prevel Otto Zupančič. Že ime pravljaca je garancija, komur izmed naših rojakov pisatelj Sherriff ni znan, da je ta drama veliko delo.

Dramski odsok kluba št. I se trudi, da ima naša publike priliko videti poleg drugih tudi klasična dramska dela, in eno teh je "Konec poti" (original je naslov drame "Journey's End").

Vstopnice k tej igri stanejo v prodajalni 75c, in pri blagajni pa je \$1, kot običajno. Apeliramo na vse prijatelje dramatike, da pomagajo pri razpečavanju vstopnic in da pripomorejo v znamenje, da pridejo popoldne v dvorano CSPS, kjer klub št. I JSZ, otvor svojo dramsko sezono. — P. O.

Obisk smrti

PULLMAN, (Chicago) Ill. — Dasi je to poročilo pozroč, je vendar na mestu naznaniti čitatejem tega lista, da je umrl 23. avgusta sodružnik George Ule, član kluba št. 224 JSZ. Podlegel je vodenici, na kateri je bolehal pol-drugo leto. Star je bil 64 let. Član omenjenega kluba je bil od 1. 1921, pred tem pa je bil član angleškega društva. Znan je bil vselej svoje aktivnosti bodisi v klubu kakor v društvu Lincoln št. 351 SNPJ.

Doma je bil iz Loža pri Rakovec. V Ameriko je prišel leta 1903. Imel je mnogo prijateljev, kar je pokazala obilna udeležba pri njegovem pogrebu. Zapušča sogrobo, sina in hčer.

Peter Verhovnik.

Grozni mošt za domačo uporabo dovoljen

POPOLNA PROTEKCIJA ZAGOTOVljena. Mr. Leoel Moriarty, zastopnik California Grape Control Board je dosegel v Chicago, da sodeluje z razpečevalci grozdja v interesu kalifornijske grozdne industrije, in poslovni liberalno stališčem, ki ga je zavzel v zvezi stem Mr. J. M. Doran vladni prohibitionistični komisar.

Pred vodilnimi trgovci z grozdjem v Chicagu je izjavil slednje:

"Kalifornijska vinogradniška industrija z investicijo \$350,000,000 in nad 25,000 vinogradnikov je začela z uspešnim poslovanjem. Vse organizacije sodelujejo z zastopniki California Grape Control Board, ustanovljene z odobrenjem Zveznega Poljedelskega urada.

Njen namen je dvojen: prvič hitra posiljatev pridelka na vzhod in drugič se da grozdje čimprej razprodaja. Letos je pokupila okrog 400,000 tonov grozdja vseh vrst.

Uradniki izjavljajo, da se bo cena kolikor mogoče stabilizirala in preprečilo umetno zvišanje, ter ob enem gledalo, da ne pride pridelek v roke raznimi špekulantom in nepostavnim prekupovalcem.

Dvom, ki je obstal več let glede legalnosti izdelovanja grozdrega soka za domačo uporabo je odstranjen z odredbo, ki jo je izdal dne 26. avg. 1930 J. M. Doran, tedaj komisar v prohibitionističnem uradu (okrožje št. 488) vsem podrejenim uradnikom, v kateri povdralja, da je izdelovanje lahkega vina, razen v slučaju, kjer obstaja dvom, da se tako nabava ali izdelovanje vrši v svrhu prodaje; v vseh slučajih pa, kadar hočejo uradniki preiskati prostor, ali pa sumljivo stanovanje, je potrebno, da se preskrbe z legalnimi dokumenti, to je, s pooblastilom za preiskavo.

Dan po nam je bilo ponovno zagotovljeno, da vladne oblasti ne bodo nadlegovali ljudi, ki si bodo nabavljali grozdje za izdelavo grozdne soka za domačo uporabo. Vmesavanje od strani zveznih oblastnih zastopnikov radi zoperazumov v takih slučajih se ne bo toleriralo.

Z ozirom na to si vsak brez skrbnih nabavi sočno grozdje in grozni sok za domačo uporabo, ker je tu popolna protekcija, in se ga ne bo nadlegovalo od strani vladnih organov."

Razveselite svoje in prijatelje v staro domovini z vašim posetom v praznikih.

POSEBNI BOŽIČNI IZLET V JUGOSLAVIJO

na divnem Cunardovem parobrodu

AQUITANIA, ki odpluje iz NEW YORKA V CHERBOURG

v sredo 3. decembra

pod osebnim vodstvom gosp. M. Ekeroviča iz newyorškega urada Cunard Linije, ki je dobro znan našim potnikom; skrbel bo za vso udobnost izletnikov in jih redil vseh potniških skrb. Obilo zabave, udobne kabine in dobra domača hrana pa parnik.

Poskrbite si rezervacijo takoj. Obrnite se na našega lokalnega zastopnika, ali pa na

CUNARD LINE 346 No. Michigan Ave., CHICAGO, ILL.

Protestni shodi

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Eden govornik je prišel na oder zelo dramatično, in vzklikal, "Kraševci! Kraševci! Kraševci! Slovenci! Tržačani! Pri morci! Protestirajte, da se lo razlegal vaš glas po vsem svetu!" Ko je govoril, je jokal. Ker želi, da njegovo ime ne pride v list, ga ne omenjam. Predsednik je nato prečital rezolucion, ki je bila sprejet. Za končno dramatičnost so priveli v srbški armadi. Imel je po prvi polno medalj in kričev. Je dober orator. Poveljeval je v nebo dinastijo Karadžorčev in navduševal prisotni narod za njegovo veličanstvo Aleksandra, ki je po njegovem mnenju najboljši vladar pod božjim solncem.

Shod se je torej končal kot manifestacija za Jugoslavijo in njenega vladarja. Oficijelno je bil skrajno nacionalističen, orjunaški, ki je obojal fašizem, radi enega gotovega čina, ne pa zato, ker je fašizem sam na sebi vreden obsojanja.

Nekaj dodatnih opomb k temu shodu bo imel poročevalec Anton Vičič tudi v prihodnji stevilki.

GROZDNI SOK ZA DOMAČO PORABO POSTAVNO DOVOLJEN

POPOLNA PROTEKCIJA ZAGOTOVljena

KALIFORNIJSKI PRIDELIVALCI GROZDJJA SO DOBILI ZAGOTOVILLO, DA NE BO NOBENEGA VMEŠAVANJA OD STRANI ZVEZNIH OBLASTI PROTIV KONZUMENTOM, KI SI ŽELE NAPRAVITI GROZDNI SOK ZA IZREČENO DOMAČO UPORABO.

OBLASTI SE NE BODO VMEŠAVALE

Grozje je dozorelo dva tedna preje kot običajno — pozneje vreme lahko škoduje sedanjim kakovostim. Dobite ga sedaj ob VSEH ŽELEZNIŠKIH PROGAH.

KUPITE SOČNO GROZDJE SEDAJ IN SE POSLUŽITE NOVEGA NAČRTA VLADNE KONTROLE

California Grape Control Board, Ltd.

SAN FRANCISCO CALIFORNIA

85% of the entire California grape production is being marketed this year by agencies co-operating with the California Grape Control Board, Ltd.

These agencies are:

CALIFORNIA FRUIT EXCHANGE
CALIFORNIA VINEYARDISTS ASSOCIATION
SAN JOAQUIN GROWER-SHIPPER ASSOCIATION

Razveselite svoje in prijatelje v staro domovini z vašim posetom v praznikih.

POSEBNI BOŽIČNI IZLET V JUGOSLAVIJO

na divnem Cunardovem parobrodu

AQUITANIA, ki odpluje iz NEW YORKA V CHERBOURG

v sredo 3. decembra

pod osebnim vodstvom gosp. M. Ekeroviča iz newyorškega urada Cunard Linije, ki je dobro znan našim potnikom; skrbel bo za vso udobnost izletnikov in jih redil vseh potniških skrb. Obilo zabave, udobne kabine in dobra domača hrana pa parnik.

Poskrbite si rezervacijo takoj. Obrnite se na našega lokalnega zastopnika, ali pa na

UPPER CLASS RULE

Former Ambassador Gerard's list of 159 men, later extended to 64, who rule the United States is significant for a number of reasons. Thirty years ago the mere suggestion that a handful of capitalists and bankers ruled us would be denounced as revolutionary propaganda. The statement is now made without this reaction. Millions of people accept the fact without understanding its significance.

One criticism is made of the list. It is declared to be faulty because men like Hoover are not included. The criticism ignores the fact that when presenting the original list Gerard explained that the office holder is not independent of the power behind the throne. Andy Mellon was included not because he holds political office but because he heads the Mellon empire of important investments.

A study of the list shows that oil, banks, steel, railways, utilities and electricity bulk large and all the great corporations are so intimately tied together through directorates that they constitute one soviet of capitalist rule. Some sections of this empire are family dynasties. These include the Rockefeller, Morgan, Mellon, Ford, du Pont and Guggenheim houses. A few publishers are included in the list, but they are only six out of 64. Considering the vast power of the huge banking and capitalist holdings in this empire we are inclined to think that Gerard included William Green and Matthew Woll as a bit of humor. They were not on the original list.

So here are the royal houses of oil, banks, steel, railways and utilities that rule the nation, an upper class with vast power and wealth. Below millions of workers carrying this empire on their backs. When the masses know their power and use it the dominion of the capitalist and banking soviet will end.—

New Leader.

INTERNATIONAL EXECUTIVE MEETS

An international conference on unemployment between labor and socialist bodies, including the L. S. I. and the International Federation of Trade Unions, was one of the proposals made by the Executive of the Labor and Socialist International at its Zurich meeting last month.

Other resolutions dealt with the problem of India, Finnish Fascism, the Kurdish question and a program of action for disarmament. The Saar situation will be studied by a commission of French and German Socialists.

The labor parties of the British Commonwealth and the Socialist party of Brazil were definitely invited to send representatives to discuss affiliation at the Vienna congress next summer. Other parties will be invited later.

The Administrative committee was given power to accept the affiliation of the "Bund" and it was announced that the Ruthenian party had merged with the Czech Socialist Democratic party, and the entire memberships of Communist organizations in Czechoslovakia were going over to the Socialists.

The Indian resolution recalls the Berlin action and renews the suggestion for immediate political amnesty and success at the October Round Table.

The slaughter of the Kurdish people by the Turkish government was the subject of strong resolutions which also condemned the capitalist governments for not having taken measures protecting the Kurdish people from the extermination which threatens them.

Commendation of the action of the Socialist Youth International in organizing anti-war demonstrations on International Youth Day was expressed. October 5 is the date of these meetings.

HIGH TIME

When a country faces the fact that its annual mortality in peacetime from one source alone is nearly equal to its total mortality during the great war, despite all sorts of safety first propaganda, it is high time to take stock of the situation—and endeavor to strike at the root of the evil. The American statistics may well serve as a warning to us in Canada. Our own casualty list each year is a staggering one.—The Star, Montreal, Canada.

FAME

The soul asks honor and not fame; to be upright, not to be successful; to be good, not prosperous; to be essentially, not outwardly, respectable. Does your soul ask profit? Does it ask money? Does it ask the approval of the indifferent herd? I believe not. For my own part, I want but little money, I hope; and I do not want to be decent at all, but to be good.—R. L. Stevenson.

EUGENE V. DEBS

We read and hear of great men with kind hearts and noble heads,
But in my humble judgment none of them surpass Eugene V. Debs.

If ever there lived a man upon this sphere,
Who gave his time to the workers whom he loved so dear,
It was he with sincere voice and mighty pen
Cast fear into the robbers' den.
And for being honest, sincere and brave
They put him into prison, thinking that would send him to his grave.
As in the past so today,
Rulers punish those who try to usher in the brighter day.
So in the fight for the freedom of all,
Remember the man behind the prison wall.

—Thomas Johnson.

(Composed while Comrade Debs was in federal prison.)

Do You Know

By JOHN LOKAR JR.

That between 5 and 6 million wage earners are today without jobs. That industry and society should be obligated to prevent workers from starving. Therefore the unemployed should be protected by unemployment insurance. So back this important issue. Industry must protect your family as it protects families of your bosses.

The former ambassador to Germany, James W. Gerard has spoken plainly when he said that 59 financiers and capitalists rule America, and he knows.

In ancient Athens a philosopher stated the slavery must always exist. But man's genius supplies him with slavery of steel, moved by steam and electricity far beyond imagination. Professor Roe who teaches industrial engineering in the New York university says that machinery in the United States alone generates power equal to that of 12 million workers. He further says that if the population of the earth were multiplied by five, and if all were adult workers, there would be lacking four billion workers to do the work that machines in the United States now do.

To our readers of Cleveland and nearby vicinity, the Strugglers invite you to attend their annual mask dance on Saturday, Oct. 1, at the Slovene Workers Home or Waterloo Rd.

On Saturday, Nov. 15, the Quacks Opening Frolic will be held at the same place. For further information watch Prosveta.

I regret on not being able to meet our active comrade Jane Fradel of Latrobe, who was in Cleveland during my absence. Let's hope she and comrade Aggie Obloch of Detroit continue their good work.

Why Change the Name?

The desire comes to us again to have the Socialist Party change its name. The proponents of this new party do not reflect to facts and the experience of the Socialist Party in 1924. The Socialist Party in that year sacrificed its own political standing for the sake of Progressive movement. At present the proponents for the new name are trifling with somewhat similar, if not the same fire that burnt the Socialist Party so severely in that year. Workingmen did not respond to our agitation and propaganda as much as our comrades had expected. When you look back upon the result and response of the workers in the Progressive campaign, I consider it the greatest humiliation our movement has ever experienced. These are the facts that require our most sincere consideration.

To build up the Socialist Movement, the changing of its name is not going to hasten class consciousness among the toilers. If anything, it will create mistrust in the integrity of the real Socialist movement. We would have a much healthier movement today if we had kept away from the alliance of the Progressive and adhered to our own party.

The trade unions and the A. F. of L. were more powerful during this campaign than they are to day, and from these sources must a Labor party be formed. The current facts show conditions of the trade unions as a very poor source for such a formation. Why be doubtful in the principle of Socialism? No other political party has a fundamental truth for its basis as our own. Why look for something new? Stand by the name Socialist party that withstood the bombardments from capitalists and the slurs and virulent lies from the communists.

Michael Ladewich, Br. 20, JSF.

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

Friday night is meeting night for members of Club No. 1 J. S. F. Our club generally has good attendance at its meeting but it is hoped that the cool weather will bring out the usual increase that the fall and winter months carry with them.

The German election surprised the world. Although the Socialist party came out of the elections as the leading party again, with 143 parliamentary seats and over eight and a half million votes, they are conscious of the menace that can be caused by the Fascist party which gained 96 seats. It is hard for us to account for the great increase in the Fascist and Communists vote. Monarchism and reparations payments were probably the main issues. But it would seem to us that there must have been other domestic reasons for the tide. Whatever else it might have been, the election will inspire European fascism which can cause no end of trouble for progressive governments.

Everybody is all "afurther" in Wisconsin because the Progressives with Phil LaFollette at the head, "jacked" Governor Kohler so prettily in the primary election for governor that Kohler's manager's don't know what it's all about yet. News of Kohler's defeat was received with a shock at the National Republican Headquarters. To us it is only an indication of what can happen elsewhere. And while we think LaFollette is by far the better man for his principles we hope that our own candidate for governor, Metcalfe, will not suffer because of the enormous landslide. Wisconsin is the most progressive state in politics and the people take pride in that. We hope our Comrades in Wisconsin will plug away and beat out many of the reactionaries.

One could enumerate many reasons for the lack of interest in the S. N. P. J. Federation doings at Milwaukee last Sunday. The weather was ideal for a trip into the country. Perhaps that may be the main cause. Our folks on arrangements should know their conditions and avoid programs Sunday Afternoons until the weather gets to where afternoon affairs will be permissible. The scheduled talks, vocal and musical selections, and two one act comedies, one in English and the other in Slovene, were late in the Socialist candidates.

TWO SIDES TO THIS STORY

"The persistent and steady decline of the wheat market here, in Canada, and also in Argentina, which has contributed to the general business depression, was blamed on soviet Russia last night by Secretary of Agriculture Arthur Hyde." (Newspaper item.) —Yes, but who is to be blamed for the high price of bread, which stays high regardless of low wheat prices? Are they going to pin that on the Bolsheviks too?

Lessons From the German Election

BY NORMAN THOMAS

He is, indeed, a blind fool who does not see what striking proof the German election gives that the day of capitalism is done and that the attempt to build peace on the insecure foundations laid at Versailles is vain. It was to be expected that Communists would increase their vote in Germany because of the terrific unemployment. It was less to be expected that the German Fascists or National Socialists whose jingoism is far deeper than their socialism should poll so many votes. As matters stand, the German people have certainly declared against capitalism because the socialists, communists and national socialists, all of whom have declared against capitalism, however sharp the differences between them, polled well over half the vote. Communists and Fascists whose young men have indulged in murderous brawls nevertheless agree in opposition not only to democracy but to the Young Plan. Fascists gained more than Communists. The results show the strength of nationalism in Germany and the precariousness of peace based on the Treaty of Versailles.

The hope, of course, lies in the fact that the Socialists are still the strongest party. The will need wisdom and courage to deal with the situation and they will need some understanding from other nations, including our own, of the fact that Germany cannot be permanently disarmed unless other nations follow suit and that it will not pay reparations for two generations. Neither will the allied nations pay debts to America so long. Sooner or later of we want peace that slate must be wiped clean.

Let no one think that what has happened in Germany is an isolated phenomenon. Similar things under similar conditions will happen in other countries. There is no time for drift. Nor is there safety for America in a political conservatism which stands in striking and dangerous contrast to our eagerness to accept mechanical changes. America will do well to heed some of these lessons from the German election.

Nervous Dictators

European dictators are getting very nervous or brutal, or both. First there was the characteristic Horthy brutality in Budapest. Then there were the Jugo-Slavic charges that the Fascists have killed more than 2,000 Slavs in Italy in the last eight years. Next came Pilsudski's wholesale arrests in Warsaw. I hope that some of our Socialists and Liberal Hungarian friends will understand that Socialists can show no enthusiasm at all for a revision of the unjust peace treaties simply to give the Horthy dictatorship a larger territory to misgovern. I am very pleased to see that this position is strongly endorsed by my friend, Professor Oscar Jaszi, formerly a member of the Karolyi government and by the Second International itself. Professor Jaszi writes me: "The correction of the frontiers under the present terroristic government would mean the extension of the feudal autocratic rule upon those Hungarian workers and peasants who acquired at least a minimum of liberty and a lot of landed property in some of the new states."

Latin American Troubles

Latin American dictators are having an anxious time. Irigoyen has followed the way of his brethren in Bolivia and Peru. There was a time when Irigoyen was something of a radical, but always of a personal and non constructive type. The military bunch who overthrew him are frank conservatives and champions of the wealthy. The most encouraging thing in Argentina is the reported growth of the Socialist Party. A great many rulers in our world are likely to have a headache when they consider the political dangers of economic depression. For economic depression it is which has given the revolutionary junta their chance. What they will do with the chance is another matter.

LAIDLER TOUR GROUP RETURNS

The study tour of Socialism organized by the League for Industrial Democracy and led by Dr. Harry Laidler has just returned with enthusiastic accounts of the acceptance of socialist ideas in Western Europe.

"The group was impressed with the wide acceptance of the principle of social insurance against unemployment, sickness and accident and of old age pensions in the advanced European nations; the close cooperation between the trade union, cooperative and political labor movements in all of the countries visited and the advance of public services since the war in many of the countries of Europe and especially the expansion of the function of municipalities in the matter of housing, recreation, health and education," said Dr. Laidler.

The group was warm in its praise of Arthur Henderson's achievements in the British Foreign Office in improving the general European situation; of Vienna's housing and child welfare accomplishments and of Russia's attempt through the Five Year Plan to establish a firmer economic basis for its industrial life.

"The attempt of the Soviets to mobilize a whole population for constructive economic change, particularly in connection with the Five Year Plan; their attempt, through the State Planning Commission, to view the economic system as a whole; their endeavor to revolutionize the basis of agriculture and their search for effective non-profit incentives in industry," declared Dr. Laidler, "constituted, in the eyes of the group, Russia's greatest challenge to the modern world."

Every place the group went they found the Socialist parties growing in strength and following, and the Communist parties declining, altho in Germany probably both the Fascists and Communists will gain in the September 14 elections while the Socialists retain their strength.

Liberty in any sense, positive or negative, is impossible for the mass of mankind while the industry of the world is privately controlled for private profit.—Fred Henderson, M. P.